BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

ION BARBU

JOC SECUND

LITERA

biblioteca școlarului

Ion
BARBU

JOC SECUND

INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

CUPRINS

VERSURI

DUP{ MELCI (1921)

JOC SECUND (1930)

ISARL~K

ADDENDA

TABEL CRONOLOGIC

1895 19 martie Se naşte la Câmpulung Dan Barbilian (numele identităţii civile), cunoscut în cultura, ştiinţa şi literatura română sub numele de Ion Barbu. Tatăl său, Constantin Barbilian, este magistrat de carieră. Mama, Smaranda, pe numele de familie Şoiculescu, este fiică de procuror.

1902 La vârsta de 7 ani începe şcoala primară în satul de baştină, pe care o continuă apoi la Dămieneşti (Roman) şi o termină la Stâlpeni (Muscel).

1906 Intră la liceu în Piteşti. Ultimele trei clase ale cursului inferior le face în Câmpulungul Muscelului. Trecerea dintr-o şcoală în alta se datoreşte, după cum va mărturisi mai târziu autorul, faptului deloc întâmplător, cauzat de „soarta de judecător nomad, fără cuscriri ilustre“ a tatălui.

1910 Ion Barbu urmează cursul superior al liceului la Bucureşti. Acici va sta în gazdă, adus fiind după orice vacanţă de la Giurgiu de către taică-său, care între timp ajunge să deţină funcţia de prim-preşedinte la tribunal. În clasele a V-a şi a VI-a îl aflăm la liceul „Lazăr“, iar în următoarele clase (a VII-a şi a VIII-a) la „Mihai Viteazul“. De remarcat că dacă în cursul inferior elevul „făcuse faţă onorabil la toate materiile“, vorba lui Dinu Pillat, „acum începe să se destindă din plin“. Rămâne bun numai la matematică, demonstrând „cu precocitate aptitudini rare“. Ion Banciu, profesorul său de matematici, a fost omul care a ştiut să-l înţeleagă şi să-l îndrume la timp. Despre acest noroc în viaţă Ion Barbu nu va uita fireşte să-şi mărturisească recunoştinţa. El va face-o cu prilejul morţii profesorului drag. Iată şi precizarea barbiană în acest sens: „A fost maistrul, omul care m-a format, de la care am învăţat esenţialul. Ceilalţi profesori de matematice, inclusiv cei de la Universitate, nu m-au învăţat, m-au informat. Banciu însă mi-a trecut simţul lui de rigoare, mi-a sădit afectul matematic, emoţia în faţa unei teoreme şi patima cercetării, fără de care nu poţi fi matematician“.

1912 Participă la un concurs al Gazetei matematice*, reuşind să devină primul pe ţară. În acest an, în timpul vacanţei de vară, îl cunoaşte la Giurgiu pe Tudor Vianu, de care îl va lega o prietenie pe viaţă.*

1913 Din acest an pornesc, încep exerciţiile literare ale lui Ion Barbu. Aflat în gazdă la Bucureşti împreună cu prietenul său Simion Bayer, acesta de pe urmă la „flacăra versurilor". Mai concret, primii săi paşi pe făgaşul căutărilor poetice datează din clasa a opta. Autorul va mărturisi franc după cum ştim şi memorabil faptul ca atare: „Am început să scriu în vederea unui singur cititor — are să relateze mai târziu unui anchetator literar — Tudor Vianu, însă un Tudor Vianu adolescent şi mai aparent genial, elev în clasa a şaptea liceală şi tânăr maestru. Ne vedeam pe atunci destul de des; urmăream exerciţiile lui literare cu un ameste de admiraţie şi deşartă invidie. El compunea şi traducea. Am căutat să-l imit. Am început cu un foarte ambiţios model, cu Le mort joyeux *din* Les fleurs du mal. *Versul baudelairian m-a demontat; m-am îmbarcat în acelaşi timp pentru o carieră literarî de cincisprezece ani".*

1914 Susţine examenele de bacalaureat în faţa unei comisii de examinare, cae îl are preşedinte pe profesorul G. Ţiţeica. În toamna aceluiaşi an urmează ca student cursurile secţiei de matematici de la Facultatea de ştiinţe din Bucureşti.

1916 Îşi întrerupe studiile din cauza izbucnirii războuilui. Pleacă din Moldova împreună cu semaşii săi. Intră la şcoala de geniu, după care îşi face stagiul de plutonier la un regiment de pontonieri cantonat pe Prut.

1918 Către sfârşitul verii este desconcentrat. Se întoarce la Bucureşti. Vocaţia literară începe să domine în viaţa studentului în matematici.
18 septembrie Alexandru Macedonski îi publică prima poeziei, Fiinţa, *în revista* Literatorul.

1919 Condus de sentimentul puternic al scrisului, îşi adună toate versurile scrise până atunci şi merge la E. Lovinescu, recomandându-se sub numele „Popescu". Criticul, „câştigat de la prima lectură", vorba lui Dinu Pillat, îl prezintă călduros în paginile revistei Sburătorul*, din 8*

decembrie. articolul poartă titlul un poet nou. *Dar Barbilian îşi deschide cariera literară — anunţată de revista lui E. Lovinescu — sub pseudonimul Ion Barbu.*

1921 În primăvara acestui an îşi ia licenţa în matematici.
În urma unei recomandări a profesorului G. Ţiţeica, este trimis în Germania. Obţine o bursă în vederea pregătirii tezei de doctorat în orăşelul universitar Goeltingen. Aici se va afla sub îndrumarea profesorului german Landau. Dar peste două luni de zile se pomeneşte cu bursa suspendată de către minister. Tăria de caracter, responsabilitatea personală îl fac să nu se întoarcă însă în zară izbutind să-şi continue activitatea ştiinţifică, de cercetător, de doctorand, mizând doar pe subsidiile primite de acasă. Vorba aceluiaşi Dinu Pillat: „Poetul îşi are justificările sale pentru ceea ce urmează să se întâmple cu el în Germania". Faptul este mai mult decât elocvent. Să-l ascultăm pe autor şi să-l credem pe cuvânt: „Fără nici o obligaţie faţă de cei ce mă trimiseseră acolo, impermeabil la teoria numerelor aşa cum o concepea Landau (o întrecere de formule de evaluare asimtotică), în faţa unui David Hilbert în plin scăpătat, mă las cu totul în voia demoniei literare, călătorind prin frumoasa Niedesrachsenland, dar mai ales, asimilând misterioasa atmosferă, saturată de meditaţiile lui Gauss şi Reimann, a acelui orăşel pentru totdeauna matematic, în care filiaţia cugetării nu are nevoie de o vehiculare tangibilă, ci se transferă imaterial". Mai târziu, Ion Barbu, privind lucrurile în oglinda lor retrospectivă se va judeca sever, „din punctul de vedere al matematicianului trădat": „Am greşit desigur faţă de legea mea internă. Adevăratu-mi rost era cercetarea exactă. Credeam însă pe atunci în Poesie şi aduceam în adâncirea ei o veracitate carteziană şi o ardoare de navigator".
Tot în acest an Ion Barbu debutează editorial în volum. În ţară i se publică într-o plachetă poemul După melci. *Evenimentul se întâmplă tocmai de Crăciun.*

1923 Destinul face ca să cunoască la Tübingen, în casa unei prietene, pe Gerda Hossenfelder, fiica unui medic de vază din Cotbuz, care în acea vreme era studentă la chimie, anul întâi, în Berlin.

1924 Revine în ţară din Goettingen, însă fără a-şi lua doctoratul pentru care de fapt şi plecase în Germania.

1925 14 iunie Ion Barbu se căsătoreşte cu nemţoaica Gerda Hossenfelder la Giurgiu, care vine aici după el la chemarea lui.
Activează ca profesor suplinitor de matematică la liceul din Giurgiu, câştigându-şi astfel existenţa.

1926 I se oferă un post de asistent la catedra de geometrie analitică a profesorului G. Ţiţeica, la Facultatea de ştiinţe din capitală.

1927 În toamnă se stabileşte la Bucureşti, unde sfârşeşte totodată prin a suplini ore de matematică, mai întâi la liceul „Spiru Haret" şi ceva mai târziu la „Cantemir".
1 noiembrie Publică în Ideea europeană Poetica domnului Argezi *— una dintre cele mai semnificative diatrive referitoare la punctul său de vedere privind poezia: „Aceasta, ca şi altele, sunt rezultatul „radicalismului estetic, la care ajunge cu opţiunea pentru un lirism purificat printr-o spiritualizare absolută, străin deopotrivă de orice elemente confesive, anecdotice şi discursive" care îl face să reacţioneze cu o mare violenţă critică în plan teoretic" evident „faţă de tot ce i se pare că vine în epocă să contrazică într-un fel sau altul conceptul său ultim de poezie" (Dinu Pillat).*

1929 Îşi ia doctoratul în matematici. Teza privind Reprezentarea canonică a adunării funcţiilor ipereliptice *îl pune în rândul savanţilor din lumea ştiinţelor exacte.*
Mulţumit cu postul de asistent la facultate, Ion Barbu renunţă de aci înainte la orele de la liceu.

1930 Autorul îşi editează volumul de versuri intitulat Joc secund*, volum care îi va aduce gloria poetică. Cartea este comentată pe larg şi considerată un adevărat eveniment literar. Printre cei care se pronunţă pe marginea ei sunt Al. A. Philippide, Şerban Cioculescu, Al. Rosetti, Perpessicius, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu.*

1932 Devine conferenţiar la catedra de matematici elementare şi geometrie descriptivă, în urma unui concurs, pe bază de lucrări.
Cu încetul iese de sub tutela profesorului G. Ţiţeica, căpătând „o conştiinţă mai clară a limitelor proprii". El îşi datorează „regăsirea" de sine, după propria afirmaţie, graţie „cufundării în opera lui Gauss,

Reimann şi Klein", ca şi unui „contact mai strâns cu lumea matematică germană".

1934 *Participă la un congres internaţional de matematică la Praga. Aici se împrieteneşte cu Wilhem Blaschke, iar mai apoi la altul la Pyrmont în Germania.*

1935 *Vede lumina tiparului micromonogafia lui Tudor Vianu:* Ion Barbu.

1936 *Matematicianul Ion Barbu este invitat pentru a ţine o serie de prelegeri la universităţile germane din Hamburg şi Goettingen. Participă la un congres internaţional de matematică la Oslo.*

1938 *Vestitul om de ştiinţă român ţine prelegeri la universităţile din Münster-Westtalia şi Viena. Ia parte la un congres internaţional de matematică la Baden-Baden. Cu această ocazie, se deplasează şi în alte centre urmabe germane, vizitează Olanda.*

1942 *Ion Barbu este numit profesor la catedra de algebră de la facultate, „urmând să nu se mai ocupe cu precădere, ca până atunci, de fundarea axiomatică sau grupal-teoretică a geometriei, ci să se dedice în exclusivitate problemelor de algebră, pentru ca abia în ultimii anii de viaţă, din 1958 încolo, să se reîntoarcă la geometrie şi să studieze spaţiile, care sfârşesc prin a ajunge să fie desemnate în matematicile contemporane ca „spaţii barbilian" (Dinu Pillat).*

1956 *Revista* Viaţa românească *publică ultima poezie a lui Ion Barbu:* Bălcescu trăind.

1961 *11 august În urma unei suferinţe fizice grele cauzată de cancer la ficat, Ion Barbu, savantul şi poetul, se stinge la spitlaul „Vasile Poiată" din Bucureşti.*

1995 *Centenarul Ion Barbu.*

1997 *Editura Litera din Chişinău publică un volum selectiv de versuri şi proză de Ion Barbu* Joc secund *în colecţia „Biblioteca şcolarului".*

VERSURI

CUPRINS

DUPĂ MELCI
(1921)

DUPĂ MELCI

Unchiului meu, Sache Şoiculescu,
al cărui glas îl împrumut aici.

Dintr-atâţia fraţi mai mari:
Unii morţi
Alţii plugari;
Dintr-atâţia fraţi mai mici:
Prunci de treabă,
Scunzi, peltici,
Numai eu, răsad mai rău,
Dintr-atâţia, prin ce har?
Mă brodisem şui, hoinar.

Eram mult mai prost pe-atunci...

Când Păresimi da prin lunci,
Cu pietrişul de albine,
Ne părea la toţi mai bine:
Ţânci ursuzi,
Desculţi şi uzi,
Fetişcane

Cozi plăvane
Înfăşate-n lungi zăvelci,
O porneau în turmă bleagă
Să culeagă
Ierburi noi, crăiţe, melci...
Era umed în bordei
Şi tuleam şi eu cu ei.

I

Tot aşa o dată, iar,
La un sfânt prin Făurar
Ori la sfinţii Mucenici,
Târla noastră de pitici
Odihnea pe creastă, sus,
— Eu voinic prea tare nu-s:
Rupt din fugă,
Subt o glugă
De aluni, pe buturugă,
Odihnii
Şi eu curând...

Vezi, atunci mi-a dat prin gând
Că tot stând şi alegând
Jos, în vraful de foi ude
Prin lăstari şi vrejuri crude,
S-ar putea să dau de el:
Melcul prost, încetinel...
În ungher adânc, un gând
Îmi şoptea că melcul blând
Din mormânt de foi, pe-aproape,
Cheamă Omul să-l dezgroape...

Şi pornii la scotocit
(Cu noroc, căci l-am găsit).
Era, tot, o mogâldeaţă,
Ochi de bou, dar cu albeaţă:
Între el şi ce-i afar'
Strejuia un zid de var.
— Ce să fac cu el aşa?
Să-l arunc nu îmi venea...
Vream să văd cum se dezghioacă
Pui molatec, din ghioacă;
Vream să văd cum iar învie
Somnoros, din colivie...

Şi de-a lungul, pe pământ,
M-aşezai cu-acest descânt:
— "Melc, melc,
Cotobelc,
Ghem vărgat
Şi ferecat;
Lasă noaptea din găoace,
Melc nătâng, şi fă-te-ncoace.
Nu e bine să te-ascunzi
Subt pereţii grei şi scunzi;
Printre vreascuri cerne soare,
Colţi de iarbă pe răzoare
Au zvâcnit iar muguri noi,
Pun pe ramură altoi.
Melc, melc,
Cotobelc.
Iarna leapădă cojoace,
Şi tu singur în găoace!
Hai, ieşi,

Din cornoasele cămeşi!
Scoate patru firişoare
Străvezii, tremurătoare.
Scoate umede şi mici
Patru fire de arnici;
Şi agaţă la feştile
Ciufulite de zambile
Sau la fir de mărgărint
Înzăuatul tău argint…

Peste gardurile vii
Dinspre vii,
Ori de vrei şi mai la vale,
În tarlale,
Tipăreşte brâu de zale…”

După ce l-am descântat,
L-am pus jos
Şi-am aşteptat…

Înserase mai de-a bine;
Crengi uscate, peste mine,
Bâzâind la vântul strâmb,
Îmi ziceau răstit din drâmb…

Năzdrăvana de pădure
Jumulită de secure,
Scurt, furiş,
Înghiţea din luminiş.
Din lemnoase văgăuni,
Căpcăuni
Îi vedeam pieziş

Cum cască
Buze searbăde de iască;

Şi întorşi
Ochi buboşi
Înnoptau subt frunţi pestriţe
De păroase,
De bărboase
Joimariţe.

Şi cum stam sub vânt şi frig
Strâns cârlig,
Iscodind cu ochii treji
Mai de sus de bârnă drumul,
Unde seara ţese fumul
Multor mreji:
Pe subt vreascuri văzui bine
Repezită înspre mine
O guşată cu găteji.

Chiondorâş
Căta la cale;
De pe şale,
Când la deal şi când la vale,
Curgeau betele târâş.

Iar din plosca ei de guşe
De mătuşe
Un tăios, un aspru: hârrşi…

Plâns prelung, cum scoate fiara,
Plâns dogit,
Când un şarpe-i muşcă ghiara,

Muget aspru şi lărgit
De vuia din funduri seara...
Mi-a fost frică, şi-am fugit!

II

Toată noaptea viscoli...
Încă bine n-ajunsesem,
Că porni, duium, să vie
O viforniţă târzie
De Păresimi.
Vântura, stârnind gâlceavă,
Albă pleavă;
Şi cădeau şi mărunţei
Bobi de mei...
(Ningea bine, cu temei.)
În bordei,
Foc vârtos mânca năprasnic
Retevei.

Pe colibă singur paznic
M-au lăsat c-un vraf de pene...
Rar, le culegeam alene:
Moşul Iene
Răzbătea de prin poiene
Să-mi dea genele prin gene.
Şi trudit
Lângă vatră prigorit
Privegheam prelung tăciunii...
Umbre dese
Ca păunii

Îmi roteau pe hornul şui
Leasa ochilor verzui.

Şi-mi ziceam în gând: "Dar el,
Melcul, prost, încetinel?
Tremură-n ghioacă, vargă,
Nu cumva un vânt să-l spargă;
Roagă vântul să nu-l fure
Şi să nu mai biciuiască
Bărbi de muşchi, obraji de iască,
Prin pădure.
Roagă vântul să se-ndure."

De la jarul străveziu,
Mai târziu,
Somnoros venii la geam.
Era-nalt, nu ajungeam,
Dar prin sticla petecită
Dar prin gheaţa încâlcită
Fulgera sul lung, de har,
Prăpădenia de afar';
Podul lumii se surpase
Iar pe case,
Până sus, peste colnic
Albicioase,
Ori foioase,
Cădeau cepi de arbagic.

Viu îmi adusei aminte
Ce-auzisem înainte,
De o noapte între toate
Urgisită,

Când, pe coate,
Guri spurcate
Suflă vânt
Să dărâme
Din pământ...
Când, pe sloi, rupând din pită,
Baba Dochia-nvălită
Cu opt sărici
Stă covrig.
Stă de-nghite
Şi sughite
Şi se vaicără
De frig.
— Hei, e noaptea-aceea poate!

Înapoi
La fulgii moi,
Cumpenind a somn, pe coate,
Cu tot gândul sus, la el,
Şoptii:
"Melc încetinel,
Cum n-ai vrut să ieşi mai iute!
Nici vifornişă, nici mute
Prin păduri nu te-ar fi prins...
Iar acum, când focu-i stins,
Hornul nins,
Am fi doi s-alegem pene,
Şi alene
Să chemăm pe moşul Iene
Din poiene
Să ne-nchidă:
Mie, gene;

Ţie,
Cornul drept,
Cel stâng,
Binişor,
Pe când se frâng
Lemne-n crâng,
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

III

Dintre pene şi cotoare
Gata nins,
Cum mijea un pic de soare
Pe întins,
Războind cu lunecuşul,
Din ţăpoi săltând urcuşul,
Înălţat la dâmbii prinşi,
Îl zării lângă culcuşu-i
De frunziş.

Era, tot, o scorojită
Limbă vânătă, sucită,
O nuia, ca un hengher,
Îl ţinea în zgărzi de ger!
Zale reci,
Aspre benţi ce se-ntretaie,
Sus, de vreascurile seci
Îl prindeau:
O frunză moartă, cu păstaie.

Şi pe trupul lui zgârcit
M-am plecat,
Şi l-am bocit:
— “Melc, melc, ce-ai făcut,
Din somn cum te-ai desfăcut?
Ai crezut în vorba mea
Prefăcută... Ea glumea!
Ai crezut că plouă soare,
C-a dat iarbă pe răzoare,
Că alunul e un cântec...
Astea-as vorbe şi descântec!

Trebuia să dormi ca ieri
Surd la cânt şi îmbieri,
Să tragi alt oblon de var
Între trup şi ce-i afar’...
Vezi?
Ieşişi la un descântec:
Iarna ţi-a muşcat din pântec...
Ai pornit spre lunci şi crâng,
Dar pornişi cu cornul stâng,
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

Iar când vrui să-l mai alint,
Întinsei o mână-amară
De plâns mult...
şi dârdâind,
Două coarne de argint
Răsucit se fărâmară.

Că e ciunt, nu m-am uitat...

Ci, în punga lui de bale,
Cu-nsutite griji, pe cale
L-am purtat
Legănat:
Pungă mică de mătasă...
Iar acasă
L-am pus bine
Sus, în pod,
(Tot lângă mine)
Ca să-i cânt din când în când
Fie tare,
Fie-n gând:
“Melc, melc,
Cotobelc,
Plouă soare
Prin fânaţuri şi răzoare,
Lujerii te-aşteaptă-n crâng,
Dar n-ai corn
Nici drept,
Nici stâng:
Sânt în sân la moşul Iene
Din poiene;
Cornul drept,
Cornul stâng...

Iarna coarnele se frâng
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

JOC SECUND
(1930)

... ne fût-ce que pour vous en donner l'idée.[1]
Stéphane Mallarmé (Villiers)

* * *

Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,
Intrată prin oglindă în mântuit azur,
Tăind pe înecarea cirezilor agreste,
În grupurile apei, un joc secund, mai pur.

Nadir latent! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi
Şi cântec istoveşte: ascuns, cum numai marea
Meduzele când plimbă sub clopotele verzi.

---

[1] ... n-ar fi decât pentru a vă da ideea *(fr.)*.

TIMBRU

Cimpoiul veşted luncii, sau fluierul în drum
Durerea divizată o sună-ncet, mai tare…
Dar piatra-n rugăciune, a humei despuiare
Şi unda logodită sub cer, vor spune — cum?

Ar trebui un cântec încăpător, precum
Foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare;
Ori lauda grădinii de îngeri, când răsare
Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.

GRUP

CUPRINS

E temniţa în ars, nedemn pământ,
De ziuă, fânul razelor înşală;
Dar capetele noastre, dacă sânt,
Ovaluri stau, de var, ca o greşală.

Atâtea clăile de fire stângi!
Găsi-vor gest închis, să le rezume,
Să nege, dreaptă, linia ce frângi:
Ochi în virgin triunghi tăiat spre lume?

ÎNECATUL

Fulger străin, desparte această piatră-adâncă;
Văi agere, tăiaţi-mi o zi ca un ochean!
Atlanticei sunt robul vibrat spre un mărgean,
Încununat cu alge, clădit în praf de stâncă,

Un trunchi cu prăpădite crăci vechi, ce stau să pice,
Din care alte ramuri, armate-n şerpi lemnoşi,
Bat apele, din baia albastră să despice
Limbi verzi, şuierătoare, prin dinţii veninoşi.

ORBITE

CUPRINS

Colo, dimineaţa mea,
Viu altar îţi miruia:

Ca Islande caste, norii
În, dorită, harta orii,

Ageri, şerpii ce purtai,
Şerpii roşii, scurşi din rai,

Şi, cules, albastrul benţii
De pe jerbele Juvenţii.

*

Lăncile de iarbă mici
Le păzea căţeaua Bitsh,

Inimi mari dormeau pe ţară.
Munţi, cu sângele afară...

Cunoscut acelor zori
În fântâni,
                    în şerpi,
                                    în nori.

STATURĂ

CUPRINS

Să nu prelingă, să nu pice
Viu spiritul, robit în ea,
La azimi albe să-l ridice:
Sfiit pruncia ei trecea.

Sori zilnici, grei, ardeau sub dungă,
Uşor sunau în răsărit;
Şi nori ce nu ştiau s-ajungă
Şi munţii, câţi va fi-ntâlnit,

Suiau cu iezerii, să cate
La anii falnici, douăzeci.
Vedeau din ceasul ce nu bate
— Din timp tăiat cu săbii reci.

INCREAT

CUPRINS

Cu Treptele supui văditei gale
Sfânt jocul în speranţă, de pe sund,
Treci pietrele apunerii egale
Supt văile respinse, ce nu sunt.

Ţi-e inima la vârste viitoare
Ca şarpele pe muzici înnodat,
Rotit de două ori la mărul-soare,
În minutare-aprins — şi încrestat.

IZBĂVITĂ ARDERE

CUPRINS

Curcanii au mutat pe soare şirul
De gâturi cu, nestinşi, cartofii roşii.
La cerul lăcrămat şi sfânt ca mirul
Rotunzi se fac şi joacă pântecoşii!

Şuviţa stelei noi întinge-n ape,
Un stăpânit pământ ascultă ani,
Pământul s-a lipit de steaua-aproape.
Nuntesc, la curtea galbenă, curcani.

POARTĂ

CUPRINS

Suflete-n pătratul zilei se conjugă,
Paşii lor sunt muzici, imnurile — rugă.
Patru scoici, cu fumuri de iarbă de mare,
Vindecă de noapte steaua-n tremurare.

Pe slujite vinuri frimitură-i astru'.
Munţii-n Spirit, lucruri într-un Pod albastru.
Raiuri divulgate! Îngerii trimeşi
Fulgeră Sodomei fructul de măceş.

CUPRINS

LEMN SFÂNT

În văile Ierusalimului, la unul,
Păios de raze, pământiu la piele:
Un spic de-argint, în stânga lui, Crăciunul,
Rusalii ard în dreapta-i cu inele.

Pe acest lemn ce-aş vrea să curăţ, nu e
Unghi ocolit de praf, icoană veche!
Văd praful — rouă, rănile — tămâie?
— Sfânt alterat, neutru, nepereche.

LEGENDĂ

CUPRINS

Străluminaţi ca nişte unghii,
Sub scuturi, îngeri au lăsat
Cherubul văii să-l înjunghii,
— Sădiţi în aer ridicat.

Şi limfa pajiştelor pale
Se pleacă soarelui ferit
Al certei sere animale:
Îngână sângelui ivit.

Scris, râul trece-n mai albastru
Şi varurile zilei scad,
E rana Taurului astru.
Vădita ţară, Galaad.

CUPRINS

AURA

Mire, văzut ca femeea,
Cu părul săpat în volute,
De Mercur cumpănit, nu de Geea,
Căi lungi înapoi revolute;

La conul acesta de seară,
Când sufletul meu a căzut
Şi cald, aplecatul tău scut
Îl supse, ca pata de ceară,

Crescut, între mâini ca de apă,
Ce lucru al tainei cercai?
Sub verdele lumilor plai
Arai o lumină mioapă.

MOD

CUPRINS

Te smulgi cu zugrăviţii, scris în zid
La gama turlelor acelor locuri,
Întreci oraşul pietrei, limpezit
De roua harului arzând pe blocuri,

O ceasuri verticale, frunţi târzii!
Cer simplu, timpul. Dimensiunea, două;
Iar sufletul impur, în calorii,
Şi ochiul, unghi şi lumea-aceasta — nouă.

— Înaltă-n vânt te frângi, să mă aştern
O, iarba mea din toate mai frumoasă.
Noroasă pata-aceasta de infern!
Dar ceasul — sus; trec valea răcoroasă.

SECOL

CUPRINS

Răsărit al crestelor de păsări,
Steme nicăiri în fâlfâit,
Bântuie, când soarelui voit
Arcuite pajurile căţări.

Seceri dintre secete-au sclipit!
Chemi zidul ars, cu ierburile cimbruri,
Anulare unor albe timpuri,
Sub arginţii muntelui orbit.

MARGINI DE SEARĂ

CUPRINS

Pendulul apei calme, generale,
Sub sticlă sta, în Ţările-de-Jos.
Luceferii marini, amari în vale;
Sălciu muia şi racul fosforos.

Un gând adus, de raze şi curbură
(Fii aurul irecuzabil greu!)
Extremele cămărilor de bură
Mirat le începea, în Dumnezeu.

STEAUA IMNULUI

"Asemenea seri se întorc, zice-se, de demult."
M. I. Caragiale
(*Craii de Curtea Veche*, pag. 36)

Râu încuiat în cerul omogen,
Arhaic Unt, din lăudată seară,
Scurs florilor, slujind în Betleem,
Când gărzile surpate înviară.

Să port — sub raze deget şters închis —
Un liniştit, un rar şi tânăr mugur
Prin ger mutat, prin tufele de zinc,
La stâncile culcate: să le bucur.

SUFLET PETRECUT

CUPRINS

Scăzută zării blândă e ţara minerală.
— Inel şi munte, iarbă de abur înzeuat.
A ofilirii numai această foarte pală
Făclie, pe ghicirea Albastrului ouat.

Minţiri, lumini! Scăpată, doar sfânta, ca o maică
— Ars doliul ei; cu fruntea călcată de potcap:
Scăldând la dublul soare, apos, de la Drăgaică,
Rotundul, scund în palmă, duh simplu-n chip de
nap.

DIOPTRIE

CUPRINS

Înalt în orga prismei cântăresc
Un saturat de semn, poros infoliu.
Ca fruntea vinului cotoarele roşesc,
Dar soarele pe muchii curs — de doliu.

Aproape. Ochii împietresc cruciş
Din fila vibrătoare ca o tobă,
Coroana literei, mărăciniş,
Jos în lumină tunsă, grea, de sobă.

Odaie, îndoire-n slabul vis!
— Deretecată trece, de-o mătuşe —
Gunoiul tras în conuri, lagăr scris,
Adeverire zilei — prin cenuşe.

DESEN PENTRU CORT

CUPRINS

O, veacul legiuise militar
În litere ca turnul ţuguiate!
Urzite căi, neverosimil var,
Prin dimineaţa ierbii înmuiate.

Spălări împrăştiate! Înnoiţi
Arginturile mari botezătoare
Şi inima călărilor — spuziţi
De dreaptă ziua-aceasta suitoare.

— Ei vor sălta, la drum cu Novalis,
Prin Şvabii verzi, ţipate în castele.
Să prade tremuratul plai de vis,
Prielnic potrivirilor de stele!

EDICT

CUPRINS

Această pontifică lună
Cuvânt adormiţilor e,
Din roua caratelor sună
Geros, amintit: ce-ru-le.

O sobă, cealaltă mumie.
Domneşte pe calul de şah,
La Moscova verde de-o mie
De turle, ars idol opac.

Dogoarea, podoabă: răsfeţe
Un secol cefal şi apter.
— Ştiu drumul Slăbitelor Feţe
Ştiu plânsul apos din eter.

U V E D E N R O D E

For its tones bu turns were glad
Sweatly, solemn, wildly sad.
Longfellow *(The slave singing at midnight)*[1]

PĂUNUL

Se ploconea răsăritean şi moale,
Mălai din mâna ta să ciugulească.
Albastru pâlpâia şi cald, în poale
Ca pânzele alcoolului, în ceaşcă.

Pe butură, nebunul tău cu scufă
Ochi inegali grozav de trişti rotea,
Şi mâna ţi-a sucit, cum storci o rufă,
Şi-a rupt şi gâtul păsării, care bătea.

[1] Pentru că tonurile erau, pe rând, vesele, / Solemne, îngrozitor de triste. Longfellow *(Sclavul cântând la miezul nopţii) (engl.)*.

PARALEL ROMANTIC

Numisem nunţii noastre-un burg,
Slăvit cu ape-abia de curg —
Ca un dulău trântit pe-o labă,
Vechi burg de-amurg, în ţara şvabă.

Scări, unghiuri, porţi! În prag de uşe.
O troli domoli, o troli cu guşe,
La ce vărsări, ca de venin,
Vis crud striviţi şi gând cretin!

Stângi cuburi şubrede, intrate,
De case roşii, zaharate;
Verzi investiri, prin câte-un gang,
Sub ceasuri largi — balang, balang!

RIGA CRYPTO ŞI LAPONA ENIGEL

CUPRINS

Baladă

Menestrel trist, mai aburit
Ca vinul vechi ciocnit la nuntă,
De cuscrul mare dăruit
Cu pungi, panglici, beteli cu funtă,

Mult îndărătnic menestrel,
Un cântec larg tot mai încearcă,
Zi-mi de lapona Enigel
Şi Crypto, regele-ciupearcă!

— Nuntaş fruntaş!
Ospăţul tău limba mi-a fript-o,
Dar, cântecul, tot zice-l-aş,
Cu Enigel şi riga Crypto.

— Zi-l menestrel!
Cu foc l-ai zis acum o vară;
Azi zi-mi-l strâns, încetinel,
La spartul nunţii, în cămară.

*

Des cercetat de păduretţi
În pat de râu şi-n humă unsă,
Împărăţea peste bureţi
Crai Crypto, inimă ascunsă,

La vecinic tron, de rouă parcă!
Dar printre ei bârfeau bureţii
De-o vrăjitoare mânătarcă,
De la fântâna tinereţii.

Şi răi ghioci şi toporaşi
Din gropi ieşeau să-l ocărască,
Sterp îl făceau şi nărăvaş,
Că nu voia să înflorească.

În ţări de gheaţă urgisită,
Pe-acelaşi timp trăia cu el,
Laponă mică, liniştită,
Cu piei, pre nume Enigel.

De la iernat, la păşunat,
În noul an, să-şi ducă renii,
Prin aer ud, tot mai la sud,
Ea poposi pe muşchiul crud
La Crypto, mirele poienii.

Pe trei covoare de răcoare
Lin adormi, torcând verdeaţă:
Când lângă sân, un rigă spân,
Cu eunucul lui bătrân,
Veni s-o-mbie, cu dulceaţă:

— Enigel, Enigel,
Ţi-am adus dulceaţă, iacă.
Uite fragi, ţie dragi,
Ia-i şi toarnă-i în puiacă.

— Rigă spân, de la sân,
Mulţumesc Dumitale.
Eu mă duc să culeg
Fragii fragezi, mai la vale.

— Enigel, Enigel,
Scade noaptea, ies lumine,
Dacă pleci să culegi,
Începi, rogu-te, cu mine.

— Te-aş culege, rigă blând...
Zorile încep să joace
Şi eşti umed şi plăpând:
Teamă mi-e, te frângi curând,
Lasă. — Aşteaptă de te coace.

— Să mă coc, Enigel,
Mult aş vrea, dar vezi, de soare,
Visuri sute, de măcel,
Mă despart. E roşu, mare,
Pete are fel de fel;
Lasă-l, uită-l, Enigel,
În somn fraged şi răcoare.

— Rigă Crypto, rigă Crypto,
Ca o lamă de blestem
Vorba-n inimă-ai înfipt-o!
Eu de umbră mult mă tem,

Că dacă-n iarnă sunt făcută,
Şi ursul alb mi-e vărul drept,
Din umbra deasă, desfăcută,
Mă-nchin la soarele-nţelept.

La lămpi de gheaţă, supt zăpezi,
Tot polul meu un vis visează.
Greu taler scump cu margini verzi
De aur, visu-i cercetează.

Mă-nchin la soarele-nţelept,
Că sufletu-i fântână-n piept,
Şi roata albă mi-e stăpână,
Ce zace-n sufletul-fântână.

La soare, roata se măreşte;
La umbră, numai carnea creşte
Şi somn e carnea, se dezumflă,
Dar vânt şi umbră iar o umflă…

Frumos vorbi şi subţirel
Lapona dreaptă, Enigel,
Dar timpul, vezi, nu adăsta,
Iar soarele acuma sta
Svârlit în sus, ca un inel.

— Plângi, preacuminte Enigel!
Lui Crypto, regele-ciupearcă.
Lumina iute cum să-i placă?
El se desface uşurel
De Enigel,
De partea umbrei moi, să treacă…

Dar soarele, aprins inel,
Se oglindi adânc în el;
De zece ori, fără sfială,
Se oglindi în pielea-i cheală.

Şi sucul dulce înăcreşte!
Ascunsa-i inimă plesneşte,
Spre zece vii peceţi de semn,
Venin şi roşu untdelemn
Mustesc din funduri de blestem;

Că-i greu mult soare să îndure
Ciupearcă crudă de pădure,
Că sufletul nu e fântână
Decât la om, fiară bătrână,
Iar la făptură mai firavă
Pahar e gândul, cu otravă,

Ca la nebunul rigă Crypto,
Ce focul inima i-a fript-o,
De a rămas să rătăcească
Cu altă faţă, mai crăiască:

Cu Laurul-Balaurul,
Să toarne-n lume aurul,
Să-l toace, gol la drum să iasă,
Cu măsălariţa-mireasă,
Să-i ţie de împărăteasă.

OUL DOGMATIC

Dogma: Şi Duhul Sfânt se purta deasura apelor.

E dat acestui trist norod
Şi oul sterp ca de mâncare,
Dar viul ou, la vârf cu plod,
Făcut e să-l privim la soare!

Cum lumea veche, în cleştar,
Înoată, în subţire var,
Nevinovatul, noul ou,
Palat de nuntă şi cavou.

Din trei atlazuri e culcuşul
În care doarme nins albuşul
Atât de galeş, de închis,
Ca trupul drag, surpat în vis.

Dar plodul?
De foarte sus
Din polul *plus*
De unde glodul
Pământurilor n-a ajuns
Acordă lin
Şi masculin
Albuşului în hialin:
Sărutul plin.

Om uitător, ireversibil,
Vezi Duhul Sfânt făcut sensibil?

Precum atunci, şi azi — întocma:
Mărunte lumi păstrează dogma.

Să vezi, la bolţi, pe Sfântul Duh
Veghind vii ape fără stuh,
Acest ou-simbol ţi-l aduc,
Om şters, uituc.

Nu oul roşu.
Om fără saţ şi om nerod,
Un ou cu plod
Îţi vreau, plocon, acum de Paşte;

Îl urcă-n soare şi cunoaşte!

*

Şi mai ales te înfioară
De acel galben icusar,
Ceasornic fără minutar,
Ce singur scrie când să moară
Şi ou şi lume. Te-nfioară
De ceasul galben, necesar…

A morţii frunte-acolo-i toată.

În gălbenuş,
Să roadă spornicul albuş,
Durata-nscrie-n noi o roată.
Întocma — dogma.

*

Încă o dată:
E Oul celui sterp la fel,

Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-n el.
Şi nici la cloşcă să nu-l pui!
Îl lasă-n pacea-întâie-a lui,

Că vinovat e tot făcutul,
Şi sfânt, doar nunta, începutul.

Ajunul Paştilor, 1925

RITMURI PENTRU NUNŢILE NECESARE

Când planuri sună a cădere
Şi găzduieşti la rea putere,
La neagra Damă Miriam
În bande-încinsă, de dinam.

CUPRINS

Capăt al osiei lumii!
Ceas alb, concis al minunii,
Sună-mi trei
Clare chei
Certe, sub lucid eter
Pentru cercuri de mister!

An al Geei, închisoare,
Ocoleşte roatele interioare:
Roata Venerii
Inimii

Roata capului
Mercur
În topire, în azur,
Roata Soarelui
Marelui.

I

Înspre tronul moalei Vineri
Brusc, ca toţi amanţii tineri,
Am vibrat
Înflăcărat:

Vaporoasă
Rituală
O frumoasă
Masă
Scoală!
În brăţara ta fă-mi loc
Ca să joc, ca să joc,
Danţul buf
Cu reverenţe
Ori mecanice cadenţe.

Ah, ingrată,
Energie degradată,
Brută ce desfaci pripită
Grupul simplu din orbită,
Veneră,
Inimă
În undire minimă:

Aphelic (α)
Perihelic (β)
Cojunctiv (dodo)
Oponent (adio!)

II

Paj al Venerii,
Oral
Papagal!
În cristalul tău negat,
Spre acel fumegat
Fra Mercur

De pur augur,
Peste îngeri, şerpi şi rai
Sună vechi:
I-ro-la-hai,

Mercur, astră aurită,
Cu peri doi împodobită
Lungi
Cu pungi
Pe bomba mare,
Oarbă, de cercetătoare,

O, Mercur,
Frate pur
Conceput din viu mister
Şi Fecioara Lucifer,

Înclinat pe ape caste
În sfruntări iconoclaste,
Cap clădit
Din val oprit
Sus, pe Veacul împietrit,

O select
Intelect
Nunta n-am sărbătorit…

III

Uite, ia a treia cheie,
Vâr-o în broasca — Astartee! —
Şi întoarce-o de un grad
Unui timp retrograd,
Trage porţile ce ard,

Că intrăm
Să ospătăm
În cămara Soarelui
Marelui
Nun şi stea,

Abur verde să ne dea,
Din căldări de mări lactee,
La surpări de curcubee,
— În Firida ce scântee
eteree.

PAZNICII

CUPRINS

Înaltă conexiune,
Gardă eficace nunţilor,
Drum şi Carte:
Pentru sumbrul rac al lui Marte.
Pentru Jup
— Acel Trup —
Saturn centurat în aparte,
Uran ca un tiv,
Neptun aditiv;

Cădelniţare în cor a nunţilor,
Din zece Lune, în rampă,
O foarte cerească şi amplă
Mătanie a Frunţilor!

Salut de pe scară de noapte,
La sceptrul seral
De trei ori spiral:
Al lumii râu static de lapte;

Plecăciune joasă,
La faţa păroasă,
Suptă, care ajună
Apusă-n cărbunii din lună;

Mătanie adâncă,
Îndoită încă
Norului violaceu,

Fumat lung, de soare,
La ziua-n vărsare,
Când pipăie sufletul meu.

ÎNFĂŢIŞARE

"Lo! 'tis a gala night."[1]
Edgar Poe

Pudrează râul tragic în oglindă,
Cu de-amănuntul, cristalin, de bal;
Săltate-n coc, volutele să prindă
Perucii de argint — un encefal.

La balul liniştit, de mare gală,
De vrei să placi frumosului tău Domn:
Treaz, poleieşte-ţi masca facială
Şi dinţii înverziţi de duh de somn;

Luminile odăilor le stinge!
Să-nceapă marea pară de opal,
Când îngheţat, din iarna care ninge
În creştet, ca-ntr-un parc, pe encefal.

— Fii Domnului statură luminoasă,
Cu gândul — sprinten fulger viitor!
Să-ţi fie braţul spadă bătăioasă
Şi ochiul: disc lunar lunecător.

[1] Priveşte, este o noapte de gală *(engl.)*.

CUPRINS

FALDURI

pentru William Wilson

Somn mult, din pluşuri. Vid în stal.
Vegherea sticlei, drept cortină.
Îndepărtat, ca-ntr-o odihnă
Din membre limpezi, o cristal!

Sub mături, fluturi şi urâturi
Mort — chipul meu, pe crengi de gâturi,
Un glas din ceruri cere: — Dacă
Ai face-oglinzile să tacă?

Din somn, din stofă sar deştept,
Smulg fierul scurt, îl duc la piept.
La ţărmul apelor de gală
Strig hidra mea, chilocefală:

— Întemniţate William,
Cast hidrofil, te aşteptam
Să treci, maree, din oglindă
În luna frunţii, să te-aprindă;

Student stufos, Bostonian,
Ceţoase Wilson William,
Îţi jur, ar face-o bună mină
Spini şase-n pielea ta marină!

(De şase ori, în ape grele
Sting fier aprins, până-n prăsele;
Fulger cedat, just unghi normal,
Cad reflectat, croiesc cristal.)

Piei, chip! Rămâi, cortină spartă,
Pătrată Spanie pe-o hartă,
Răpus, în mâini, pumnalul tras,
În fund ursuz, de zahăr ars:

Valuri frânte, gemene,
Ruptură de cremene,

Ce gând târziu mă suflă-acu?
Să vântur nopţii "Bu-hu-hu"
Ca la un cântec, altădată?

Se toarce vorba, închegată,
Cutia-încet se-ncuie-n piept,
În scrisul apei caut drept.

UVEDENRODE

CUPRINS

La râpa Uvedenrode
Ce multe gasteropode!
Suprasexuale
Supramuzicale;

Gasteropozi!
Mult limpezi rapsozi,
Moduri de ode
Ceruri eşarfă
Antene în harfă;

Uvedenrode
Peste mode şi timp
Olimp!

Ceas în cristalin
Lângă fecioara Geraldine!

Dantelele sale
Ca floarea de zale,

Prin braţele ei
Gheţari în idei,

La soarele sfânt,
Egal — acest cânt:

Ordonată spiră,
Sunet
Fruct de liră,
Capăt paralogic,
Leagăn mitologic,

Din şetrele mari
Apari:
O cal de val
Peste cavală
Cu varul deasupra-n spirală!

Încorporată poftă,
Uite o fată,
Lunecă o dată,
Lunecă de două
Ori până la nouă,
Până o-nfăşori
În fiori uşori,
Până-o torci în zale
Gasteropodale;

Până când, în lente
Antene atente
O cobori:

Pendular de-ncet,
Inutil pachet,
Sub timp,
Sub mode
În Uvedenrode.

CUPRINS

I S A R L Â K

Dunărea împărătească
O înlănţuie, s-o crească,
Lance sau catarg s-o urce
În durata lumii turce.

NASTRATIN HOGEA LA ISARLÂC

Lui Al. R.

Ţara veghea turcită. Pierea o dup-amiază
Schimbată-n apa multă a ierbii ce-nviază,
Când, greu şi drept, pe sceptrul de pai mărunt la fir,
Gândacul serii urcă ghiocul de porfir.
Cer plin de rodul toamnei îmi flutura — tartane —
Tot vioriul umed al prunelor gâtlane:
Grădină îmi sta cerul; iar munţii — parmalâk.

Un drum băteam, aproape de alba Isarlâk,
Cu ziduri forfecate, sucite minarete
Şi slujitori cu ochii rotunzi ca de erete
Şi, azmuţit câmpiei, un fluviu leşios;

În gânduri încărcate, când căutam pe jos
Argintul unei scule de preţ, atunci picată:
Cuţit lucrat, vreo piatră în scump metal legată,
Greu cearcăn de cadână topit la un bairam;
Nici eu nu mai ştiu astăzi ce lucruri căutam.

Încolăcite ceasuri! Cu voi, nu luai aminte
Cum, pe răsfrânta buză a mătcii, dinainte,
O spornică mulţime se tencuia-n pereţi.
Veneau de toată mâna: prostime, târgoveţi,
Dervişi cu faţa suptă de veghi, aduşi de şale,
Pierduţi între pufoase şi falnice paşale;
Iar ochii tuturora călătoreau afund...

Căci, răsărind prin ceaţă şi călărind pe fund,
La dunga unde cerul cu apele îngână,
Aci săltat din cornuri, aci lăsând pe-o rână,
Se războia cu valul un preaciudat caic:
Nici vâsle şi nici pânze; catargul, mult prea mic;
Dar jos, pe lunga sfoară, cusute între ele,
Uscau la vânt şi soare tot felul de obiele,
Pulpane de caftane ori tururi de nădragi;
Şi, prin cârpeli pestriţe şi printre cute vagi,
Un vânt umfla bulboane dănţuitoare încă.

Ce ruginiri de ape trezite şi ce brâncă
Lăsară fierul rânced şi lemnul buretos?
În loc de aur, pieptul acelui trist Argos
Ducea o lână verde, de alge năclăite,
Pe când la pupă, trase — edec ca nişte vite
Cu ţeastă nămoloasă şi cornuleţe mii,
Treceau în brazda undei şirag de răgălii.

Sub vântul drept, caicul juca tot mai aproape.
Atunci, cu ochi de seară şi-abia deschise pleoape
(Căci, grei de-ngândurare, nămeţi mă năpădeau),
Cu ochi ce cheamă somnul din goluri şi îl beau,
Îmi desluşii deasupra, înghemuit pe-o bârnă,

Un turc smolit de foame şi chin, cu faţa cârnă,
Cu mâinile şi gura aduse la genunchi.

Trei petece răzleţe i se ţineau de trunchi.
Când vasul fără nume trecu prin dreptul nostru
Un fund de vad îi prinse şi pântecul, şi rostru.
Cutreierată, apa jur împrejur undi...
Şi glăsui un paşe într-astfel:
— Efendi,
Corăbier şi oaspe în porturile mele,
Primeşte-aceste daruri şi-aceste temenele:
La nava ta se cade pe brânci ca să mă-nchin,
Că bănuiam caicul lui Hogea Nastratin.
Un zvon ne turburase. Ziceau: e închis subt ape
Răsfăţul ce nici marea turcească nu-l încape,
Şi uşuratul Hoge, mereu soitariu,
Încheie-acum Bosforul cel limpede-n sicriu
Cu mâlul giulgi. — Eu, unul, n-am vrut să cred. Şi iată,
Luceşti în bucuria cetăţii înviată!

Dar ne mâhneşti c-o faţă prea tristă; hai, curând!
Nu sta pe punte, coabe cu pântecul flămând!
Noi ţi-am adus năutul dorit, şi sumedenii
De roşcove uscate şi tăvi cu mirodenii.
— Coboară, iscusite bărbat, şi ia din plin.

Dulceagul glas al paşii muri prin seară lin.
Cum nici un stâlp ori sfoară nu tremura pe punte,
În gândurile toate, soseau ninsori mărunte
Şi unsuroase linişti se tescuiau sub cer.

Şi desluşit, cu plânsul unui tăiş de fier
În împletiri de sârmă intrat să le deşire,
O frângere de gheţuri, prin creştete, prin şire,
Prin toată roata gloatei ciulite, răscoli.

Pic lângă pic, smalţ negru, pe barba Lui slei
Un sânge scurt, ca două mustăţi adăugite,

Vii, *vecinici,* din gingia prăselelor cumplite
Albiră dinţii-n pulpă intraţi ca un inel.

Sfânt trup şi hrană sieşi, Hagi rupea din el.

*

La Isarlâk, cea albă de lespezi, gloata suie,
Dar greii paşi prin ierburi şi stuh se-împleticesc.
În ochi, din lâncezi ape, cum pâlpâie gălbuie
Şi uleioasă, dâra caicului turcesc!

DOMNIŞOARA HUS

CUPRINS

Surorii noastre mai mari,
Roabe aceleiaşi zodii,
Preaturburatei Pena Corcoduşa.

a)

Cheagul alb, lăsat din seară.
Dintre limpezimi crescut,
Cu aripa ca un scut
Abia dus la subţioară,
Cel cu plisc întors de ceară roşie
Încovrigat,

Peste inimi
Către seară
Atârnat:
Chipul, coabe,
S-a-îmbuibat în seara grasă
Ca într-o baniţă cu boabe
Şi-a sburat.

S-a-îmbuibat
Ceasul rău,
Şi s-a dus
Ceasul tău, Domniţă Hus!

b)

Este Domnişoara Hus,
(Carnaksì! Maşalà!)
Cu picioare ca pe fus,
Largi şalvari
Undeva.

Pentru ea cinci feciori
Pricopsiţi (ah! beizadele),
Au tăiat cinci alţi feciori
Ce-i făceau la bezele.
Şi-au danţat cinci feciori
Pricopsiţi, la ştreangul furcii;
Ea danţa
Acanà
Cu muscalii şi cu turcii;

Paşi agale
Cu paşale,
Paşi bătuţi
Cu arnăuţi.
Sprinteni, spornici,
Cu polcovnici
De tot sprinteni,
De tot sus,
De strigau, pierduţi, ibovnici:
— Işalà, domniţă Hus!

c)

S-a-mbuibat
Şi s-a dus
Ceasul rău,
Ceasul tău, Domniţa Hus!
Svelt acum,
Taie-ţi drum...

Undă, undelemn călâi
Vântul lunecă, înmoaie.
— Haide, saltă-ţi din călcâi
Pintenii, toţi câinii droaie,

Şi la drum, pe uliţi mici,
Lângă gropi, printre căsoaie,
Când prin ghimpi, când prin urzici,
Iederă de zdrenţe, soaie,

Mână tot către Apus!

El te schimbă-n humă verde,
El milos de lin şi-a pus
Mâna-i verde
Să-ţi dezmierde
Şi grumajii tăi umflaţi
(Ca şerpi tari, cocliţi de bale,
Mai cocliţi ca şerpii fraţi
Din fântâni municipale)

Şi picioarele în coji,
Numai noduri, numai dâre,
Unde ani şi ger, răboj
Încrustară: cu satâre!

d)

Sună noaptea, fund de tuci.
Tu ajungi, încaleci zidul,
Scoţi din traistă trei lăptuci,
Pâinea oacheşe, ca blidul.

Peste mlăştini somnul spulberi.
Duhul mlăştinii adie,
Un oraş se-ngroapă-n pulberi
Depărtat, ca de hârtie.

Şi tu plângi că Cel-de-Sus
N-are grijă de sărace,
Că ţi-e trupul frânt, răpus:
Nu e nimeni să-l îmbrace,

Lacrimi mari îţi prind de gât
Lungi zorzoane de nebună.
Lasă, nu mai plânge-atât,
Şterge-ţi ochii, te îmbună,

Uite colo: stele ies
Ca vărsatul şi pojarul,
În răsad aprins şi des,
Înţesat e Pălimarul;

Uite, cerul a mişcat!
Plecăciuni îţi face ţie.
Fruntea cerul ţi-a-nchinat
Ameţit ca de beţie;

Cercuiţii — ochii tăi —
Gem ca pietre-n tăvăluge,
Pe când guri de gol, în Văi
Înstelate, sus, îi suge.

e)

Hăt la cel
Vânăt cer
Împăcat la sori de ger,
Unde visul lumii ninge,
Unde sparge şi se stinge,
Sub târzii vegheri de smalt,
Orice salt îndrăznit:
Falsă minge
Ori sec fulger
De hanger
Repezit;

Prin Târziu şi Înalt
În plictisul şi căscatul lung al
râpelor de smalt,
Hai în zbor de şoarec sur
La ăl ciur
Des şi rar
Clătinat la râul nopţii
De Ţiganul Aurar,
Ciuruitul prapur sur
Ce-n azur străvechi întinge
Îngălatul de azur:
Rupta lumilor meninge!

Pân' la el,
Uşurel,
Pe arc tors fără cusur,
Îndoieşte şi întinde
Zborul tău de *şoarec sur*...

Şi cu pumnul dus mosor
Pân' la sita din tărie,
Treieră şuierător
Spart descântec din fetie!

f)

Buhuhù la luna şuie,
Pe gutuie să mi-l suie,
Ori de-o fi pe rodie:
Buhuhù la Zodie.

Uhù, Scorpiei surate,
Să-l întoarcă d-a-ndarate,
Să nu-i rupă vreun picior
Câine ori Săgetător!

— Ai văzut? Muri o stea.
Ca o Zmieură mustea;

Stea turtită,-în hăuri suptă,
Adu-mi-l pe-o coadă ruptă,
Ruptă şi de lingură,
Să colinde singură
Toate vămile pustii
Unde fierb, la pirostrii,

În ceaun cu apă vie,
Nărăviţii la curvie;
În zemi acre şi amare
Câţi au râs de fată mare;

În grăsime şi colastră,
Câţi smintiră vreo nevastă.

Buhuhù, uhù, de zor
Şi-înc-o dată, prin mosor,
Doar i-o da mai mult îndemn
Coadei lingurii de lemn
(Lemn de leac)
Doar l-o-ntoarce berbeleac,
Doar l-o duce vălătuc
Pe ibovnicul uituc!
Fluturai la vânt făină,
Zloată se porni, haìnă;

Aruncai şi cu pâsat,
Pâclă deasă s-a lăsat;
Presărai atunci mălai,
Şi tot cerul îl spălai,
Doar pe plai
Cât un scai
Mai juca un nour mic
Zgriburit şi de nimic;

Luai din sân tărâţe coapte!
Şi tot norul, jos, în noapte,
Ca o gâlcă obrinti,
În ţărână se trânti,
Înflori, crăpă în şapte
Nori la fel:

De sub nori şi câmpuri — El,
Subţirel,
Văruit în alb de lapte,

Strigoi,
Rupt din veacul de apoi,
Vrej de şoapte,
Din bici ud şi din ţăpoi
Hăituit de Miaza Noapte.

CUPRINS

ISARLÂK

Pentru mai dreapta cinstire a lumii
lui Anton Pann

La vreo Dunăre turcească,
Pe şes veşted, cu tutun,
La mijloc de Rău şi Bun,
Pân' la cer frângându-şi treapta,
Trebuie să înflorească:
Alba,
Dreapta
Isarlâk!

Ruptă din coastă de soare!
Cu glas galeş, de unsoare,
Ce te-ajunge-aşa de lin,
Când un sfânt de muezin
Fâlfâie, înalt, o rugă
Pe fuişor, la ziua-n fugă...

*

— Isarlâk, inima mea,
Dată-n alb, ca o raia
Într-o zi cu var şi ciumă,
Cuib de piatră şi legumă
Raiul meu, rămâi aşa!

Fii un târg temut, hilar
Şi balcan — peninsular...
La fundul mării de aer

Toarce gâtul ca un caier,
În patrusprezece furci,
La raiele;
                    rar, la turci!
Bată, într-un singur vin:
Hazul Hogii Nastratin.

*

Colo, cu doniţi în spate,
Asinii de la cetate,
Gâzii, printre fete mari,
Simigii şi gogoşari,
Guri cască când Nastratin
La jar alb topeşte in,

Vinde-n leasă de copoi
Căţei iuţi de usturoi,

Joacă şi-n cazane sună,
Când cadâna curge-n Lună.

*

Deschideţi-vă, porţi mari!
Marfă-aduc, pe doi măgari,
Ca să vând acelor case
Pulberi, de pe lună rase,
Şi-alte poleieli frumoase;
Pietre ca apa de grele,
Ce fireturi, ce inele,
Opinci pentru hagealâc
Deschide-te, Isarlâk!

Să-ţi fiu printre foi, un mugur.
S-aud multe, să mă bucur
La răstimpuri, când Kemal,
Pe Bosfor, la celalt mal,
Din zecime în zecime,
Taie-n Asia grecime;

Când noi, a Turciei floare,
Într-o slavă stătătoare

Dăm cu sâc
Din Isarlâk!

IN MEMORIAM[1]

CUPRINS

Primăvară belalie
Cu nopţi reci de echinox,
Vii şi treci
Şi-nvii, stafie,
Pe răpusul câine Fox!

Fox frumos
Cu dinţi oţele
Şi preţ mare
La căţele,

Fox nebun
Scurt de coadă
Fuge-n lume,
Se înnoadă!

Primăvară belalie,
Insomnii de echinox,
Dimineţi, lăsaţi să vie
Cum venea, băiatul Fox:

Capul, cafeniu pătat,
Cu miros de dimineaţă,
De zăvozii mari din piaţă
În trei locuri sângerat,
Îl lipeşte de macat,

[1] Stihuri pentru pomenirea unui câine cu numele nemţesc, e drept (dăruit autorului de un prieten franc). Crescut însă la Isarlâk.

Ochii-ntoarce, a mirare,
Din piept mare:
Ce lătrat!

Pomi golaşi şi zori de roşuri!
(E aprilie, nu mai)
Forfotă de fulgi pe coşuri,
În cuib fraged: *Cir-li-lai.*
— Fox al meu, îţi place, hai?

Cir-li-lai, cir-li-lai,
Precum stropi de apă rece
În copaie când te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig,
Oase-nchise-afară-n frig
Lir-liu-gean, lir-liu-gean,
Ca trei pietre date dura
Pe dulci lespezi de mărgean.

Te-ai sculat cu noaptea-n cap,
O să-ţi dea colgiul hap,
Fox cu ochii-ntorşi cu albul,
Fix cu ochii la harap!

Sus în pat
Haide — zup!
Adă botul
Să ţi-l pup.
La ureche-apoi să-l pui,
Să zici iute ce-ai să-mi spui.
Vrei să batem lunci, păduri?

Ori eşti poate în călduri
Şi-ai venit să-ţi caut fată
Tot ca tine de pătată:
Nunul vinovat să-ţi fiu,
Să-mi vând sufletul de viu!

Nu mă bag să caut fată,
Că e treabă mult spurcată
Şi cădem în postul mare
Şi-am căinţele amare.

Dar nu-ţi arde de păduri
Şi mai va până-n călduri.
Văd acum ce sta să zică
Botul tău. Ştii vreo pisică!

Şi ţii minte că mi-e dragă,
Miorlăita, care-şi bagă
Prin cămări, prin aşternuturi,
Ochi-pucioasă, de te scuturi:

Dracu-aducător de boale,
Cald inel, cu blană moale
Şi cu prefăcut răsuflet
Ca păcatele din suflet!

Stai un pic,
Că mă ridic
Şi-i venim acum de hac!
Lasă numai să mă-mbrac
Şi-ţi ajut să urci în pom,
Câine vorbitor şi om,

S-o dăm jos din pom şi cracă,
Apoi — tava
Şi-n tarbacă,
De trei ori de capul scării
Să-i frângem şira spinării!

Nalt, curat sub corn de rai,
Dezlega-vom: *cir-li-lai,*

Cir-li-lai
Precum stropi de apă rece
În copaie când te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig,
Oase-nchise-afară-n frig;
Lir-liu-gean, lir-liu-gean,
Râs al pietrelor de-a dura
Pe trei trepte de mărgean!

ÎNCHEIERE

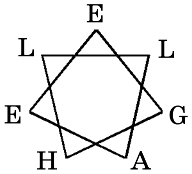
Stinsă liniştirea noastră (şi aleasă),
Isarlâk încinsă, Isarlâk mireasă!
Dovediţii, mie, doisprezece turci
Între poleite pietre să mi-i culci:

Inima — raiaua, osul feţii spân,
Ţeasta, nervii torşi în barbă de stăpân,
Clatină-i la Ciprul Negru, în albeaţă
De sonoră vale într-o dimineaţă!

Vis al Dreptei Simple! Poate, geometria
Săbiilor trase la Alexandria,
Libere, sub ochiul de senin oţel,
În neclătinatul idol El Gahel.

Inegală creastă, suliţată cegă,
Lame limpezi duse-n ţara *lui* norvegă!
Răcoriţi ca scuţii zonele de aer,
Răsfiraţi cetatea norilor în caier,

Eu, sub piatra turcă, luat de Isarlâk,
La o albă apă intru — bâldâbâc.
Fie să-mi clipească vecinice, abstracte,
Din culoarea minţii, ca din prea vechi acte.
Eptagon cu vârfuri stelelor la fel.
Şapte semne, puse ciclic:

A D D E N D A

ELAN

Sunt numai o verigă din marea îndoire,
Fragilă, unitatea mi-e pieritoare; dar
Un roi de existenţe din moartea mea răsar,
Şi-adevăratul nume ce port: e unduire.

Deci, arcuit sub timpuri, desfăşur lung ţesut
De la plăpânda iarbă la fruntea gânditoare,
Şi blondul şir de forme, urcând din soare-n soare,
În largurile vieţii revarsă un trecut.

Din călătoarea undă, din apele eterne,
Îmi însuşesc veşmântul acelor care mor,
Şi înnoit şi ager alerg — subtil fior —
Prin săli orgolioase ori umede caverne…

Şi astfel, în Pământuri croindu-mi vaste porţi
Spre ritmuri necuprinse de minte vreodată,
Aduc Înaltei Cumpeni povara mea bogată
De-atâtea existenţe şi tot atâtea morţi.

LAVA

Te-nnăbuşai în pâcla încinsei atmosfere,
O! tu, noian de lavă ce-aveai să fii pământul;
Făptura nu sunase din trâmbiţi de cratere,
Nu fulgerase încă, în noaptea ta, cuvântul…

Ce surdă clocotire, ce-nceată aşteptare
Sub aburii roşiateci, sub aburii de fier,
Când înspre noi tărâmuri vroiai o revărsare,
Când, oprimat de umbră, tu presimţeai un cer!

Dar se desprinse vălul, şi-o boltă-ndepărtată
Din zâmbetu-i albastru desfăşură spre tine;
O clipă-a fost… şi totuşi, sclipirea ei curată
Te-a înfrăţit de-a pururi cu sferele senine.

De-atunci, spre-o altă lume fluida-ţi formă tinde…
Cu slava-ntrevăzută un dor fără de saţiu
Ar vrea să te-mpreune… şi, ca s-o poţi cuprinde,
Tentacule lichide îţi adânceşti în spaţiu.

MUNŢII

CUPRINS

Posomorâta lor înlănţuire
Nu e decât un spasm încremenit
— Supremă încordare de granit,
Rămasă dintr-o altă întocmire.—

Demult când dorul lor nebiruit
Îi logodi cu vasta strălucire,
Un braţ semeţ au repezit spre fire…
Dar gheaţa înălţimii l-a-mpietrit.

Şi-n vreme ce c-un gest de renunţare
Atâtea stânci expiră-n vijelie,
Şuvoiul apei neîncăpătoare,

— Şerpuitoare formă veşnic vie —
Prin necuprinsa zărilor câmpie
Se-ndreaptă către mări odihnitoare…

COPACUL

Hipnotizat de-adânca şi limpedea lumină
A bolţilor destinse deasupra lui, ar vrea
Să sfarăme zenitul şi-nnebunit să bea
Prin mii de crengi crispate, licoarea opalină.

Nici vălurile nopţii, nici umeda perdea
De nouri, nu-i goneşte imaginea senină:
De-un strălucit albastru viziunea lui e plină,
Oricât de multe neguri în juru-i vor cădea…

Dar când augusta toamnă din nou îl înfăşoară
În tonuri de crepuscul, când toamna prinde iară
Sub casca lui de frunze un rod îmbelşugat,

Atunci, intrând în simpla, obşteasca armonie
Cu tot ce-l limitează şi-l leagă, împăcat,
În toamna lui, copacul se-nclină către glie.

BANCHIZELE

CUPRINS

Din aspra contopire a gerului polar
Cu verzi şi stătătoare pustietăţi lichide,
Sinteze transparente, de străluciri avide,
Zbucnesc din somnorosul noian originar.

Mereu rătăcitoare, substratul lor închide
Tot darul unui soare roşiatec şi avar,
Apoi, de-a lungul nopţii tot aurul stelar
Şi toată înflorirea reflexelor fluide.

Iar când, târziu, prin trude-ndelungi şi fir cu fir
Au strâns în năvi de gheaţă un fabulos Ofir,
Pornesc, pline de spornica lor muncă,

Pornesc să-şi întrunească ascunsele comori,
Şi peste mări de umbră şi linişte, aruncă
Efluviile unor neprihănite zori.

PENTRU MARILE ELEUSINII

CUPRINS

Când calda strălucire a lunilor toride
Va prinde să decline, când soare potolit
Spre golfuri de-ntuneric va luneca, trudit,
Îşi va rosti chemarea din nou, Eumolpide…

La vorba lui, pătrunsă de-un tăinuit fior,
Tu vei ghici durerea Zeiţei pământene
Şi plânsetul Fecioarei ce câmpuri leteene,
I-e dat mult timp să ude în roua ochilor.

Şi-n toamna, somptuoasă de purpură şi nacru,
În toamna unde seara încheagă tonuri vii,
Prin surda picurare a orelor târzii
Îţi vei purta tristeţea, încet, pe Drumul Sacru.

Nocturne bolţi vor ninge, din slăvi, misterul lor.
Ţi s-o răsfrânge-n suflet tăria-ngândurată
Iar sfânta ta durere va trece legănată
În ritmuri largi şi grave, de corul sferelor.

Pe Calichor, în templul încins de roci calcare,
Acolo te aşteaptă, cucernic, dorul meu;
Acolo vei ajunge în Marea Noapte, greu
De gânduri, de nelinişti, de-adâncă-nduioşare.

Mă vei urma… Cuvântul va depăna domol
Povestea fără nume a Nunţii Subterane
Uimit, îţi vei cuprinde supremele arcane
Din culmi nebănuite şi limpezi de simbol.

Iar când, topit în apa adâncilor mistere,
Zeiţei chtoniene întreg te vei fi dat,
Cu mâini îngemănate şi gând cutremurat
Îţi voi aduce iarba culeasă în tăcere…

PANTEISM

Vom merge spre fierbintea, frenetica viaţă,
Spre sânul ei puternic cioplit în dur bazalt,
Uitat să fie visul şi zborul lui înalt,
Uitată plăsmuirea cu aripe de ceaţă!

Vom coborî spre calda, impudica Cybelă,
Pe care flori de fildeş ori umed putregai
Îşi înfrăţesc de-a valma teluricul lor trai,
Şi-i vom cuprinde coapsa fecundă de femelă.

Smulgându-ne din cercul puterilor latente,
Vieţii universale, adânci, ne vom reda;
Iar nervii, hidră cu mii de guri, vor bea
Interioara-i mare de flăcări violente.

Şi peste tot, în trupuri, în roci fierbinţi — orgie
De ritmuri vii, de lavă, de freamăt infinit,
Cutremurând vertebre de silex ori granit,
Va hohoti, imensă, Vitala Histerie…

ARCA

CUPRINS

În turburatu-mi suflet, am construit o Arcă
— Informă nălucire de biblic corăbier, —
Şi turme-ntregi de gânduri pe puntea ei se-mbarcă,
Noroade-ntregi, plecate puternicului cer.

E vremea să se-abată mânia Lui! O ploaie
De stropi rigizi întinde zăbrele de oţel.
Corabia aleargă… în negura greoaie,
Corabia se-nclină şi-aleargă fără ţel…

Şi cel din urmă creştet de munte se scufundă…
— Spre care ţărm, Stăpâne, spre care Ararat
Din bruma depărtării, mă poartă-adânca undă? —
S-a coborât pe ape linţoliu-ntunecat.

Aud cum se destramă un suflet undeva,
Departe, în a ploii acidă melopee…
E noapte-n larg… iar Arca te-aşteaptă, Jehova,
Pe mările din suflet să fereci curcubee.

ŢI-AM ÎMPLETIT ...

CUPRINS

Ţi-am împletit suprema cunună de tristeţe,
Să te înalţi mai gravă în cadrul tău de-azur
Iar seara să-ţi umbrească înalta frumuseţe
Şi astfel întregită să-atingi Acordul-Pur.

Dar dacă-ncumetarea ta şovăie şi seara
Descinde friguroasă în inimă şi gând
Iar, umedă, pe frunte apasă greu tiara
Atunci, slăvită Soră, zoreşte mai curând.

Spre malurile unde demult îmbrăţişarea
Aşteaptă să te-adoarmă aşa cum tu desmierzi,
Aşteaptă infinită şi limpede ca marea
Să te cununi cu somnul şi-n unde să te pierzi.

UMBRA

CUPRINS

Ai biruit! O dungă-n miezul zilei,
O mare de cenuşe-n asfinţit,
În surda războire-ai biruit:
Stăpână eşti pe vânătul argilei!
. . . .

Demult, de când înflăcăratul cer
Purta spre culmi diurna lui povară,
La poala crestelor scăldate-n pară
Tu încrustai un sumbru colier.

Un promontor dinţat sau în ogivă
De pe atunci rupea cutezător
Din pajişte. Dar sub al zilei zbor,
Te spulberai, putere corosivă!

Când însă către cuibul său aprins
Pribeagul oaspe prinse să coboare
Pe urma lui de foc, triumfătoare
O zgură plumburie ai întins…

Ea muşcă din păşune şi din tină
Se-mplântă-adânc şi neînduplecat
În câmpul până-atunci transfigurat
De calda revărsare de lumină.

O! valul tău trufaş şi-mpotrivirea
Celor din urmă insule-aurii…
O, moartea strălucirilor târzii
Şi doliul ce-nvestmântă iarăşi firea!

Căci nu e loc unde să nu fi pus
Temeinic gheara ta, neîndurato!
Câmpia vastă ai înveninat-o
Şi în curând nu va mai fi Apus.

Te uită, Zările se împreună.
Un ocean, talazul tău cernit;
— Când, Umbră, sub zenitul poleit,
Te vei preface-n mistic clar de lună?

DIONISIACĂ

CUPRINS

Plecaţi-vă, în cuget cucernic şi sfios,
V-o spun: e-aproape timpul, de-a pururi sfânt când iară
Biruitoarea Brimo va naşte pe Brimos…

Şi-l veţi vedea, slăvitul sub verdea lui tiară
De iederă brumată şi smilax înflorit;
Fântâni adânci de viaţă în steiuri El va deschide
Şi veţi cunoaşte-ntr-însul extazul infinit.
Iar cetele, stufoase de tirse şi nebride,
Vă vor purta pe-ntinse nisipuri şi dumbrăvi
Veţi colinda prundişuri fierbinţi, veţi trece ape
Şi munţi pentru-a vă pierde în negrăite slăvi…

V-o spun: Dăruitorul Beţiei e aproape!

Dar ascultaţi cum creşte ascuns sub orizon
Tumultul surd de glasuri mereu mai tunătoare,
Se clatină în tremur al înălţimii tron;
Şi iat-o, înspumată, sălbateca splendoare.
O! nesfârşită hoardă şi hohotul sonor!
Un viu puhoi coboară colinele Heladei,
Un clocot peste care strident, străbătător,
Vibrează-nfricoşata chemare a Menadei.

“El, El aprinsa torţă al cărei scrum sunteţi,
În vinul desfătării, aleargă să vă scalde,
În vinul viu şi tare al noii sale vieţi…
Mulţimi prinse-n vâltoarea efluviilor calde
O, voi înfiorate noroade, la pământ!

Zdrobiţi centura fiinţei, topiţi-vă cu glia;
Iar peste lutul umed şi trupul vostru frânt,
Enorm şi furtunatec să freamăte Orgia!”

NIETZSCHE

CUPRINS

Războinic dur şi aprig cuceritor de zări,
Să fi-ntreprins asaltul temutelor portale
Purtând înfrigurată mândria forţei tale
Mai sus şi mai departe spre noi evaluări,
Să fi străpuns penumbra letargică şi ceaţa
Ce împleteau pe norme un neguros Dedal
Ca, adâncind cu groază abisul numenal,
În seara biruinţii să-ntrezăreşti cum Vieaţa
Se-ntoarce somnoroasă, în ciclul ei steril,
Sub fard şi mască, mimma unei absurde arte...

Şi totuşi deasupra rotirilor deşarte
Făuritor de sensuri, să te ridici viril;
Şi, beat de aderare activă şi adâncă,
— Aplauze unice în searbădul decor —
Smulgând ardorii tale cuvântul creator,
Eternei reîntoarceri a Vieţii să-i chemi:
"Încă!"

PYTAGORA

În calmul multor zile de drumuri lungi pe mare
Spre sânul adâncimii fluide am privit;
Iar ochiul meu lăuntric e încă năpădit
De-a umbrei şi-a culorii bogată-amalgamare:

Când repezi, când sticloase, şi umede şi rare,
În orbul mării limpezi — tezaur negrăit —
Răsfrângeri fără număr, pe rând au oglindit
Multipla aparenţă şi vecinica schimbare.

Dar mai apoi Crotona, cu zidul dorian,
M-au despărţit de-a pururi de glaucul noian…
O, Iön… Duhul Spartei încruntă strâmta zare;

Şi sus, prin golul nopţii — mai trist şi mai sever —
Cetatea siderală în stricta-i descărnare
Îşi dezveleşte-n Număr vertebra ei de fier…

PEISAGIU RETROSPECTIV

CUPRINS

I

O, desfrunzirile din urmă!
Te uită, vastele păduri
Stau veştede sub greaua turmă
Pe nori haotici şi obscuri.

Te uită, soli ai crustei albe
Ce-o să se-aşeze, de pe-acum
În dantelări de fine salbe,
Pe tufă umedă, pe drum.

Un cinic puf au nins scaieţii...
Şi totuşi, iată-mă venit
În faţa toamnei şi-a tristeţii
Cu gândul iarăşi ispitit,

De-avântul surd care destinde
Tot mai departe largu-i zbor
Deasupra zărilor murinde,
A sumbrei văi, a tuturor.

II

De-a lungul tristelor răzoare
Pe care vântul grămădi
Atâtea crengi rătăcitoare,
Mângâietoare vei veni?

Din golul toamnei vei renaşte
Iubirii mele, vis fugar,

Şi însetatul va cunoaşte
Beţia vinului tău rar?

Vei fi atunci Izbăvitoarea?
Deşi umbrit de-un mort trecut,
Îmi vei aduce totuşi floarea
Neprihănitului sărut?

Şi-n pacea-ntinderii, cuvântul
Pe-atâtea buze bănuit.
Dar iar intrat în noapte, sfântul
Cuvânt, va fi, va fi rostit?

III

Miraj fluid, formă fugară,
Străbate surele poteci
Şerpuitoare şi coboară
În toamna vânturilor reci.

Dorinţa mea îţi va aprinde
Ardori ce nu se pot grăi
Şi-n ciuda umbrei ce se-ntinde
Ne vom iubi, ne vom iubi,

Până când anii vor aşterne,
În colb mărunt, argintul lor;
Până când, greu de ierni eterne,
Slăvitul prinţ al orelor,

Va obosi să mai adaste
Ivirea ultimilor sloi
Şi bolta nopţii sale vaste
Va-ncovoia şi peste noi.

FULGII

CUPRINS

Cad fulgii şovăielnici în stoluri fără număr,
Din nevăzute urne ei cad pe albul umăr
Al dealurilor prinse de-o crustă argintie.
Oştiri de nori aleargă…
— Ce surdă simpatie,

Nori turburi, nori metalici, spre voi întins mă poartă?
Aţi prefăcut în domuri de-argint natura moartă
Şi-aţi pus în peisagiu un nou fior de viaţă,
Voi blocuri mohorâte, convoi de-obscură ceaţă!…

Tot plumbul meu din suflet, o forme călătoare,
Cu voi să se topească în gânduri de ninsoare,
Căci iată, vine vremea când albe, împietrite,
Pe gând descăleca-vor zăpezi neprihănite…

Cad fulgii şovăielnici, aşa cum în poveste
Cad stropi de piatră scumpă, uşor şi leneş, peste
Un strălucit războinic, cuprins de-o vraje-adâncă.
— Asemenea câmpiei, sub cerul vânăt încă,
Ţinuturi ale minţii, lăsaţi să vă-mpresoare,
Lăsaţi să cadă-ntruna din neaua altui soare,
Ce veşnic braţul ritmic al timpului aruncă…

Cad flori de-argint, de spumă pe lunca-n sărbătoare,
Şi vânturi potolite întinsurile-alintă,
Şi fluturi albi s-adună în pâlcuri orbitoare,

— O, suflete, ca lunca te-mbracă-n hiacintă…

CUCERIRE

De-a lungul nepăsării acestei reci naturi,
Spre nevăzutul unde arpegii de fanfare
Desfac în foi sonore o limpede chemare
Vom merge în armură de fier, încinşi şi duri.

Ca nu cumva sub dârza trufie ostăşească
Să se adune umbra sau plumbul unui nor,
Vom încrusta viziunii aprinsul Kohinor
Şi vom lăsa ca ochiul de foc să ne orbească;

Un somn năuc ne-o duce pe drumul mort, îngust,
Dar fiinţa noastră pură desprinsă de gândire
Va asculta cum sparge a orei îngrădire,
Cum urcă din adâncuri un mare imn august.

Şi-ntregi în trâmbiţarea de dincolo de vreme
Şi năzuind înalte şi albe biruinţi
Ne vom zvârli prin larma asaltelor fierbinţi
Mai sus de noi… în largul destinelor supreme…

LUNTREA

CUPRINS

Teorbele sonore şi cântecele toate
Au adormit în burgul târziei noastre nunţi;
Şi în stăruitorul declin, chiar tu renunţi
Să întârzii pe culmea posomorâtă. Poate

El doar să mai rămână… el, somptuosul crin
Al formei care urcă şi se desprinde, parcă.
De malul apei unde tot gândul tău se-mbarcă
Îndurerat, nesigur şi silnic Lohengrin…

Sfielnic gând, tu nu vezi cum luntrea frământată
Şi lebăda grăbită spre sfintele păduri
Vor să-mplineşti porunca? Dar încă nu te-nduri
Şi laşi ţinutul veşted al nunţii de-altădată!

Zoreşte, iar pe faldul uşor de hiacint
Îmbracă-ntâi armura, şi vechea ta mândrie
Se-nalţă spre uitatul regat, ce te îmbie,
Statura ta turnată în luminos argint.

Vei trece… Marii codri fremătători de plângeri,
Înfioraţi de câte-un romantic hallalí,
Îşi vor bolti frunzişul; o clipă vor cocli
Şi coif şi scut, în jocul virilelor răsfrângeri;

Zori neasemuite, apusuri de castele
Aprinse, sub metalul curat s-or oglindi
Iar străvezia noapte va creşte şi rodi
Prin apele armurii răsade-ntregi de stele.

Fugarnic sfânt, tu lasă ca fluviul să te poarte...
Dar dincolo de luntrea îngustă nu privi,
Căci apa-ţi va trimite şi va întipări,
Întunecată, faţa iubirii voastre moarte!

SOLIE

CUPRINS

Undire infinită, lăuntricul fior
Când Verbul, prăbuşire năprasnică de tunet
În inimi şi în lucruri vibra dominator…
Nebănuitul vuiet…
                    — Păstrezi vreun răsunet
Tu, suflet prins de-o vrajă pe-al humei căpătâi,
Vreun crâmpei din vâlva ce, neîncăpătoare,
Cutreiera hiatul adâncii nopţi dintâi?

E mult de când ecoul vestirii-n tine moare,
De când, rigide gheţuri te-nlănţuie-mprejur;
De când, un cer de neguri şi-a prăvălit tavanul
Pe-al zidurilor muced şi colţuros contur.
Nămeţi şi nori apasă…
                    Dar, desluşind colanul
De piscuri sfidătoare, priveşte, am venit…
Am coborât să-ţi sprijin truditul pas de frate
Ca, de pe-nalte praguri, s-asculte nengrădit
Prelunga nechezare a lumei fecundate…
— Tu nu ştii încă?
                Imnul tumulturilor vii
Nici zid şi nici tenebră nu poate să-l sufoce:
La poarta zăvorâtă grăbeşte-te să vii:
Vei desluşi şi astăzi, în larguri, *marea voce.*

CÂND VA VENI DECLINUL

Cu mâini învineţite de umblet lung prin ger
Voi reintra în mine când va veni declinul;
Voi coborî să caut, pierdută-ntr-un ungher,
Firida unde arde cu foc nestins Divinul.

Şi flăcării voi spune: Fior al caldei firi,
Joc viu ori şovăielnic de galbenă maramă,
Vibrare necurmată, zigzag de pâlpâiri,
Uşoară şi fierbinte văpaie, te destramă;

Redă nemărginirii fugarul tău mister…
Mereu mai străvezie, mereu mai necuprinsă,
Prin sure şi înalte pustiuri de eter
Desfăşură pe hăuri o horbotă aprinsă.

Deasupra ta, deasupra haoticului drum,
Cupolele nocturne te-or strejui hieratic;
Iar tu vei fi parfumul lunecător de-acum
Pe-a lumilor întinsă tipsie de jeratic.

Curând, sub faldul umbrei, nu vei mai desluşi
Nici recea Astartee, nici încruntata Gee…
Doar spuza sidefată în depărtare, şi
În preajmă, goana unor năluci opiacee.

Vulturi de flăcări, aştrii spre tine s-or purta.
Vâslirii lor solemne deschide-atunci ferestre
Şi bea din plin vârtejul stârnit în preajma ta
Cum altădată, boarea pădurilor terestre.

Respiră, creşti mai vastă... în plasma unde doar
O singură năvală de năzuinţi se-aprinde,
Asemeni unui mare şi lacom protozoar,
Înmugurindu-ţi braţe, în noapte le întinde.

Al tău, al tău, cuprinsul Întregului dintâi,
Din negura-Andromedii la sorii din Centaur,
Stăpânitoare, soarbe tot cerul şi rămâi
Prin marea de funingini năvodul plin cu aur.

RÂUL

Din culmea unde mai presus de nor,
Doar gheaţa îşi sculptează diamantul,
Te prăvăleai, gigant clocotitor,
Cât zarea-ntins, haotic ca neantul.

În jurul tău, frânturi de stâncă, lut,
Cadavre ale florei uriaşe
Monumentau un nenturnat trecut…
Şi nicăieri în goana pătimaşe

Reflexul liniştit nu locuia
Cu lumea lui năvalnicele ape…
Dar anii au trecut… Din matca ta,
Prea strâmtă-atunci, ai dispărut aproape.

Oglindă călătoare, cer mobil,
Te-ai încadrat într-o uşoară spumă
Şi-ţi porţi acum cristalul tău steril
Spre-a mărilor îndepărtată brumă.

Dar murmurul, acord eternizat,
Neîncetat mărirea ta o plânge;
Şi-ntregul tău trecut, pietrificat,
În unda potolită se răsfrânge.

UMANIZARE

Castelul tău de gheaţă l-am cunoscut, Gândire:
Sub tristele-i arcade mult timp am rătăcit,
De noi răsfrângeri dornic, dar nici o oglindire
În stinsele cristale ce-ascunzi, nu mi-a vorbit;
Am părăsit în urmă grandoarea ta polară
Şi-am mers, şi-am mers spre caldul pământ de miazăzi,
Şi sub un pâlc de arbori stufoşi, în fapt de seară,
Cărarea mea, surprinsă de umbră, se opri.

Sub acel pâlc de arbori sălbateci, în amurg
Mi-ai apărut — sub chipuri necunoscute mie,
Cum nu erai acolo, în frigurosul burg,
Tu, muzică a formei în zbor, Euritmie!

Sub înfloriţii arbori, sub ochiul meu uimit,
Te-ai resorbit în sunet, în linie, culoare,
Te-ai revărsat în lucruri, cum în eternul mit
Se revărsa divinul în luturi pieritoare.
O, cum întregul suflet al meu ar fi voit
Cu cercul undei tale prelungi să se dilate,
Să spintece văzduhul şi — larg şi înmiit —
Să simtă că vibrează în lumi nenumărate…

Şi-n acest fapt de seară, uitându-mă spre Nord,
În ceasul când penumbra la orizont descreşte,
Iar seara întârzie un somnolent acord,
Mi s-a părut că domul de gheaţă se topeşte.

ÎNFRÂNGERE

Ca fruntea mea să poarte diademul
Ce fulgeră-n albastrele palate
Am ridicat oştiri nenumărate
Şi-ncrezător, dezlănţuii blestemul.

Dezlănţuii mulţimile-ntrunite
Şi năpădită fu întreaga zare
Iar vremea prinse-ncet să desfăşoare
Fuiorul ei de ore nesfârşite…

Mult timp, în pragul porţii opaline,
Am stat s-aştept heraldul biruinţii,
Am stat să-ntreb cuprinderile minţii
De crainicul trimis, ce nu mai vine.

Nu vine, căci spre culmile-ngheţate
Oştirile n-au vrut să se îndrume,
N-au mai dorit podoaba fără nume
Şi n-au găsit albastrele palate.

Încât, sub vântul aprig de ispite
S-au răzleţit din ţară-n altă ţară…
Şi-acum se-ntorc în turme istovite
Hlamida să-mi sărute şi să moară.

Oştirile se-ntorc. În juru-mi zborul
Şi umbra morţii darnic se împarte;
Pe când, prin doliul sălilor deşarte
Cu paşi sonori pătrunde-Învingătorul…

ÎN CEAŢĂ...

CUPRINS

Murea prin seară strada şi zilnicul ei muget…
Asemeni unei râncezi îngrămădiri de seu.
Un nor se prăvălise pe streşini — iar pe cuget
O bură de-nnoptate tristeţi cădea mereu.

Se-amestecase ceaţa din noi cu cea din slavă…
Şi, silnici, paşii noştri trezeau — o cât de rar! —
Ecouri fără nume, prin linişte buhavă
Din acel trist şi umed sfârşit de Făurar.

Intrasem în penumbra stăpânitoarei unde
Strivite-n vrăjmăşia puterilor din jur,
Nici sufletele noastre nu-şi mai puteau răspunde
Iar vorbele şoptite loveau greoi şi dur.

Hordii întregi de duhuri, lungi stoluri de destine
Îşi împleteau în preajmă înfricoşatul rit:
Căci blestemul căzuse… În gândul meu şi-n Tine
Biruitor pustiul scurma… Şi ne-am oprit

Să cercetăm o clipă răspântia şi bruma
Şi-am stat, şi-am stat sub neguri, de asprul ţărm legaţi:
Doi arbori singuratici şi desfrunziţi de-acuma,
Pe unda nenturnată a orei înclinaţi.

. . . .

Ne prăbuşeam … Când iată că, înclinând privirea
Acolo, jos, pe crusta de caldarâm şi lut,
Zărirăm două umbre unite: contopirea
Sălbatecă, informă, a marelui Sărut.

Păreau a nu cunoaşte nici piedici nici osândă.
Zăgazuri pământene n-aveau... Alt Demiurg
Le stăpânea, desigur, cu-o pravilă mai blândă
Făptura lor ciudată şi vecinicul amurg.

O, simplă înfrăţire, pătrunderea lor oarbă!...
— Când, când, interioarele mări vor izbuti
Ca ele să se-mbine, ca ele să se soarbă?
Când învelită-n caldul sărut, te vei topi?

O, spune-mi: deşi drumul e astăzi sulf şi zgură,
Din depărtatul şipot îmi va fi dat să beau?
— Şi-om prelungi povestea, ce-n lumea lor obscură
Imaginile noastre de umbră, începeau?...

DRIADA

CUPRINS

I

Eu îl priveam prin geamul vărgat de lujeri, vara,
Ori scris de colţii iernii cu sterpe flori de ger,
Cum pe tipsia luncii, biet arbore stingher
Îşi frânge vreascul veşted sau clatină povara,

Dar pârtia sticloasă mi se părea înceată;
Iar calea însorită, prea lungă pân' la *el*.
Şi-am stat să-nnod întruna — inel lângă inel —
Din sfoară, mreji; şi vârşii, din salcie tăiată.

Şi totuşi cât de dornic eram să-i fiu aproape
Să-nclin spre el urechea trudindu-mă să prind
Ce hohotiri trufaşe îl pleacă şi-l destind
Când viforul în trâmbe de-omăt vrea să-l îngroape.

Dar, uite, munci de iarnă te leagă de colibă
Şi nu-ţi dau timp s-adulmeci nici aerul de-afar';
— Necum s-alergi pe drumuri, când viforul hoinar
Te-nşfacă dârz şi zloata sumanul îţi îmbibă.

Lăsai să treacă gerul; apoi, un lung pomelnic
De zile înmoinate când fiecare sloi
E-o lâncedă clepsidră; când neguri grele, ploi,
Dospesc încet pământul călâi, dar feciorelnic.

Un strat lăptos de aburi mai stărui pe zare...
Dar într-o zi se rupse şi prin spărturi văzui
Copacul despletindu-şi în coame şi frunzare
Tot aurul lui verde şi toată floarea lui.

Orbit, plecat minunii, mi-am spus: să nu mai pregeţi!
El numai pentru tine şi-a pus un alt vestmânt,
Zoreşte spre belşugul miresmei şi alege-ţi
Pat neted în plocadul de ierburi şi pământ.

II

Aşa am pus deoparte şi munca migăloasă,
Şi trândăvia iernii, şi grijile de ieri.
Ca singur, în şoptirea născândei adieri
S-o iau pe cărăruia de humă lunecoasă.

Curând în miezul luncii, un neştiut fior
Simţii urcând prin lucruri spre fiinţa mai deplină,
Din jgheabul pietrii,-n lujer, din brazdă, în tulpină:
Nestânjenitul vieţii fior biruitor.

Cursese pretutindeni... Şi-acum, albeau privirii
Ciorchine de potire şi pături moi de puf,
Şi nu ştiu ce amestec de-arome şi zăduf
Topea orice făptură în marea nuntă-a firii.

Plămade răzleţite în nouri mici de vată
Se prelingeau de-a lungul plăpândului ţesut
Iar rodnicia florii sorbea, cutremurată,
Şi-n somn prelung un umed, străbătător sărut.

Din cupele tivite ori zdrenţuite-n spume,
Din rodul în dospire se desfăcea trândav,
Un vis de desfătare, un vis sătul şi grav
De lucruri presimţite abia, dar fără nume.

Încât, cu paşi nesiguri, cu trupul dus agale
Şi mintea stătătoare ca undele în iaz,
Într-un târziu, când ziua trecuse de amiaz
Împovărat de simţuri, mult istovit de cale,

Mă pomenii în faţa stingherului din luncă,
Sălbatecului arbor întrezărit prin geam.
Părea trudit şi vârstnic… Un noduros mărgean
Încununat cu alge, un trup răpus de muncă,

Un trunchi cu prăpădite crăci vechi ce stau să pice
Din care ramuri hâde — năprasnici şerpi lemnoşi
Zbucnesc, ca sus în baia albastră să despice
Limbi verzi, şuierătoare, prin dinţii veninoşi.

III

Dar peste ochi şi cuget căzu o deasă sită.
Mă tolănii în voie pe caldul gliei sân
Şi îmi lipii obrazul şi tâmpla obosită
De scorojita coajă a trunchiului bătrân.

L-am alipit. Când, pâcla de gânduri şi simţiri
Se lămuri deodată în limpezi închegări.
Un văl purta deasupra. Din plasa lui subţire
Cădea aromitoare năpada de visări,

Se prelingea o rouă de umede mărgele
Pe frunte… Pe tulpină, răşine moi şi vii…
Când iată că din tufe, mlădiţe şi nuiele,
Înfiorând tot trunchiul, un vălmăşag de mii

De freamăte ridică, se-mparte-n ramuri, crește...
Încet, încet, pe scoarță ghiceam cum se ivește
Ierbos și încă umed un strai sărbătoresc;
Cum mai adânc, sub blana de mușchiuri unduiesc

Nelămuriri de cărnuri, cum se răsfiră vine,
Cum toată viața aspră, sălbatecă din lunci
Se-adună, se strecoară prin rădăcini și vine
Ca laptele-n gâtlejul nesățios de prunci.

Miresme calde, lâncezi se revărsau, cascadă,
De sus, din ce păruse a fi frunzișul lui...
— Atunci, silindu-mi ochii să suie și să vadă
Zării, râzând sub maldăr de foi și păr gălbui —

În loc de arbor, însăși străvechea lui Driadă...

Iar i-am închis... Și iarăși dorințele născânde
Din zacerile turburi îmi năvăleau, tumult;
Vroii să scap, dar brațe lunecătoare, blânde
M-au strâns și mai aproape și m-au lipit mai mult.

IXION

La mesele Olimpului, Ixion, sărbătoritul, zămisli poftă vinovată pentru Junon. Dar Nephélé închipui o Junon de umbră din norii care împrejmuiesc locaşul zeiţei. Ixion îmbrăţişă doar norul.

La veşnice ospeţe, din vârful pururi nins
Tot gândul meu netrebnic, regină-Olimpiană,
Urca să-ţi împresoare grumazul neatins
Cu vrejurile-i ude şi reci de buruiană.

Sonor vuia văzduhul în râsul uriaş
Şi aburea prin cupe belşug de ambrozie
Pe când nelegiuirea tot căuta făgaş
Şi-n preajma formei tale cerca să întârzie.

O! Hiperboreenii râdeau, râdeau mereu...
Iar ochiul meu mai tare se ascuţea să vadă
Şi sfredelea mai aprig în surul minereu
De nouri ce-ţi ascunde filonul de zăpadă.

Fier stins părea alături scânteietorul plai
Şi searbădă a zării lumină rubinie
Când prin împăturarea de neguri străvedeai
Regească şi senină şi amplă armonie.

Cum, cel ce simte gândul ascuns, nu se temea
Să-mi pună dinainte atâta strălucire
Şi nu vedea mii suliţi înfipte-n carnea mea
Cum asmuţeau întruna spre tine, nălucire!...

Deci am gonit... o goană ce nu s-a mai oprit
Decât când braţul ager zvâcni să te cuprindă
Când strângerea te frânse, iar ochiul pironit
Se adânci în vasta orbitelor oglindă.

De atunci, ţeasta prinsă în chiciură şi zguri
Pe trepte de vertebre pătrunde-o noapte groasă.
Tipsia luminoasă a gândului de guri
Şi dalte scrâşnitoare în zimţi mărunţi e roasă.

Iar harurile Celei Râvinte-mi iată-le…
Un vânt le răzleţeşte în zdrenţe lungi de ceaţă,
Şi somnul suie-n creştet… căci numai Nephélé
Mi-a dăruit sărutul temut, care îngheaţă.

RĂSĂRIT

CUPRINS

Când cumpăna ridică-n zenit pironul clar
Pe chipul nopţii trece un gând pieziş de ură...
Se scutură întreaga ei grea pieptănătură:
O urnă sub risipa vârtejului fugar.

Şi dintr-al lunii rece, fierăstruit pătrar,
Belşug de fire scapă, în iederă obscură,
Pe dâmbul zării unde tânjeşte în armură
Scăpărător de raze, războinicul solar.

Dar podidit de valul de păr şi flori lactee
Cu lung fior truditul din vraje se descheie,
Greoi, zvâcnind în salturi metalicul său trup.

De pletele surpate şi dinţi şi mâini anină
Şi-adânc, la rădăcina fibrosului şurup,
Împlântă-n ţeasta nopţii pumnale de lumină.

ULTIMUL CENTAUR

...Din Soarele îmbrăţişat de Nour...

În ziua lui din urmă zori, din loc în loc,
Năuc… Dar mai spre seară desfăşură deodată
Pe asfinţitul verde, cu lespedea mâncată,
Regescul vas de gânduri crescut în dobitoc.

Tăriile topiră nepotrivitul bloc…
Târziu, spre geruri albe, o carne înnorată
Porni, în melc de abur, pe când dezgrădinată
Se lămurea din noapte o inimă de foc.

Statornic gâde, Umbra, mâner masiv şi dâre,
Căzu peste jeratec cu grelele satâre
Şi luminosul bulgăr îl despică, felii.

Pământul aţipise. Răzleţ, nici un centaur,
Dar de nestinsul ropot al clarei herghelii
În zăcăminte sună filoanele-i de aur.

MĂCEL

Înghemuiţi sub brâul acestui dâmb de cridă
Am ascultat o noapte şi-o zi, pe vânt adus,
Roitul săgetării, cu zbârnâiri de fus,
De-acolo, din câmpia văroasă şi aridă.

Un soare fără spiţe de raze, spre apus,
Părea un ochi cu fiere umplut şi cu obidă;
O brâncă înnorată luptă să ni-l închidă.
Apoi, tihnita noapte a muls opal de sus.

În trânta pătimaşe, în strângerea virilă,
S-au frământat oţeluri ca aşchii de şindrilă,
Şi lupta geme încă sub aburii lăsaţi.

Iar sus urcând, movilă, prin negurile plate,
Morţi goi ce-n sfori de sânge stau cobză înnodaţi
Se-ntorc la orbul lunii căscând din beregate.

GEST

Toiagul vechi, pe care l-a ciuruit, l-a ros
Şi cariul, şi custurea, ţi-l trec de-acum. Ca mine
Vei ispiti, la rându-ţi, temutele destine
Urcând şi tu sub cerul de fier şi chinoros.

Te-aşteaptă mohorârea pustiului pietros!
Nu şovăi, străbate-o... Şi când — diamantine —
Pădurile de gheţuri se vor ivi pe cline,
Încrezător, azvârlă ciomagul de prisos:

Din povârniş, în steiuri; din stânci, în văgăune
Izbit de lespezi, ciotul va face să răsune
Cu lung şi mare vuiet tot hăul de granit.

Dar sus, sub îngânata lumină-abia născândă,
Lăsând să scape râsul din pieptul tău sporit,
Acopere căderea cu hohot de izbândă.

HIEROFANTUL

În rândurile celor ce s-au bătut
sub Miltiade coborâse şi preotul
din Eleusis

Portalele trufaşe, sfruntând venirea lor,
Răsfrâng mânii de bronzuri sub tremurul luminii
Pe templul ars, pe cerul topit al Salaminii,
Un fum gălbui înnoadă prelung, ca un fuior.

Am azvârlit cununa, am desfăcut herminii
Bogatele-i podoabe de fir. Drept sfânt odor:
O lance, iar în dreapta un gladiu lucitor...
Aici, în glia greacă ce-şi poartă dârz măslinii.

Soldat al Demeterei mă voi sădi adânc,
Ca, mâine, când iscoade plecate pe oblânc
Vor ispiti desişul de suliţe şi flamuri,

Să scapete persanii, pierind sub orizon!
Vor fi zărit, hieratic, cu fulgere drept ramuri:
Un trunchi bătrân de dafin înfipt la Maraton.

CERCELUL LUI MISS

Căţelei mele

Cineva, închis în stupul dintre pruni, aruncă pietre…
Dar cu-atâta vrăjmăşie că nu poţi să faci sport:
Ele trec şi gard şi ziduri, până dincolo de şetre
Unde ziua umflă-n vânturi mătăsoase foi de cort.

Da, e rece primăvara şi golaşe frunzătura,
Însă greii bobi ai toamnei nu mai vor să doarmă-nchişi,
Stupul sfredelit de soare îşi deşartă-ncărcătura:
Jir şi aur cad, în ciur, la buzatul urdiniş.

— Împletire somnoroasă de miresme şi albine!
Prin cămări ascunse parcă s-a vărsat puiac de fragi…
Vântul curge… Sub pleoape aburesc vedenii dragi…
Latri… luneci… Pe sub fulgii somnului te pierzi de-a bine.

Şi pe rând, în gămălia ta de minte, prinsă-n vis,
Vin să-noate ca-într-o piatră lăcrimată: lunca, fânul,
Malul apelor şi clipa jinduită când stăpânul
Vreo nuia zvârlind pe gârlă te asmute: “Ad-o, Miss”.

Tânără, ca altădată, coapsa ta în coardă vine:
Laba scormone mormântul vreunei cârtiţe de soi;
După coada retezată dai târcoale, roate pline;
Baţi prundişul, spinteci unda, intri toată în noroi!

Şi ce lucruri minunate!… Sălcii, slujnice netoate,
Au pitit prin scorburi multe pâini de iască şi lipii.
Tu te-agăţi, întins, pe trunchi, scotoceşti în sân la toate,
Mlădioasă: şoldul fraged încă n-a purtat copii.

Zbârnâit de piatră, însă, vâjâia... Nici gând să tacă...
Din ce praştie scăpată stăruieşte în auz?
Silnic, ochi deschizi la soare şi-n văzduh zăreşti buimacă
Urâciunea cu aripe prăfuite, de sacâz.

Un zigzag mai mult — şi tihna însorită ţi se curmă
Cherlăi scurt, îţi clatini capul, laba scarpină mereu:
Blestemata de albină solul toamnelor din urmă,
Ţi-a împuns urechea neagră cu-un cercel de-aramă, greu.

SELIM

El a venit când, singur şi mic, în pragul uşii,
Îmi răcoream la vântul de-amurg obrazul-jar;
Când — ghindă cafenie — picau jos cărăbuşii,
Când era zarea frunză uscată de stejar.

Cu ţâţe tăvălite-n funinginea din slavă,
Tot mai aproape norii — ei mă-nţărcau întâi;
În somn plângeam să-mi şteargă priveliştea hârlavă
Şi piroteam pe prispă cu pragul căpătâi.

Dar feţe mai lăţoase, mai cornorate, turmă
Năşteau sub ţarc de gene şi se prindeau în şir
La hora dezmăţată a spaimei, ce se curmă
Târziu, când mâini de lună presară tibişir...

Şi haimana, şi pururi încăierat cu vântul:
Din târg, în mahalale; din Schei, în vreun cătun,
Un strigăt de-nserare îşi trăgăna cuvântul
Ca o manea de moale şi larg: “Hai, bragă bun!”

Hazliu şi larg, ca turul ce-l vântură şalvarii,
Aşa sporea un strigăt. Şi iacă: ochi gălbui
Printre uluci, în umbră, rotiră icusarii.
(Amestecul şi aspru, şi blând, din ochii lui!)

Săgeţile poruncii zvâcneau în puf de rugă.
Să nu urmez chemării adânci aş fi putut?
La namila din poartă m-am năpustit, în fugă,
Obrajii să mi-i sprijin pe palmele-i de lut.

— “Giugiuc, mi-a zis, iar ochii privira mai cruciş.
De mult n-a fost la turcul atât aliş-veliş…
Zi darnică, de lapte şi miere, aferim!
— Hai, ia ce vrei din coşul lui Haivada Selim.”

Şi trase mucavaua panerului turtit…

Ca sculele-n sipeturi, aşa mi-aţi răsărit,
Alviţe rumenite, minuni de acadele
Sticloase — numai tremur, văpăi şi ape — ca
Ocheanele de limpezi, de mici, la fel de grele…

O rază prăfuită prin toate furnica.

Şi dârdâind sub brumă şi colţii de migdale
Rahatul părea urmă de-ngheţ după topit.
Un candel cât o nucă, prin perne de halvale,
Dormea-n trandafiriul lui şters şi aburit.

(Răsfrângeri vechi… Cuvântul nencăpător nu poate
Să zică iazul verde ce-mi tremuraţi şi-acum…
Biet turc legat de biete cleştare…) Dintre toate,
El candelul mi-alese, apoi, adus a drum,

Porni mânat de seară şi înghiţit de cale,
Târând opinca-ntoarsă şi creaţă, fără spor,
Cădelniţând din coşul cu dulci zaharicale,
Din doniţa-nflorită lovită de picior…

Acolo… noapte, uliţi şi vaguri suburbane
Topiră pe-ndelete năluca lui Selim.
În candel, pânza lunii se răsuci — turbane —
Şi-o stea ilic de umbră cusu, cu ibrişim.

CONVERTIRE

Unei femei din Nord

Prin ce-nnodate drumuri, pornind, la ce răscruce,
Începe noaptea noastră să curgă, nu mai ştiu.
Văd doar la geamuri fuga trăsurii ce ne duce,
C-un sac de somn pe capră: ghebosul vizitiu.

În limba ţării tale mă necăjeam a spune
Că eşti supremul bine, înaltul meu regat,
Că nu cuprinde altă dulceaţă şi minune
Oraşul-zmeu, oraşul ţestos şi ferecat.

Cu ochi în jumătate, ce vor să spună: hai!
Priveai la omul oacheş venit din Valahai;
Cu ochi pe jumătate, căci nu ţineai să-l măsuri,
Întâia mea cucoană de voaluri şi mătăsuri!

Pe crengi de vis, doi umezi de muguri: ochii tăi
Se deschideau în floare, când lampe din odăi
Burau lumină scumpă la geamul de trăsură,
Cu foarte mare frică te-am sărutat pe gură.

Şi te-am rugat cu ciudă, de mila mea plângând,
Să uiţi de stângăcia băiatului ce sânt.
Că eu visez… cum pruncul flămând la sân, la maică,
De carnea ta curată şi albă, de nemţoaică.

Mai rară ca răcoarea în luna lui Cuptor,
Mi-ai lunecat în braţe, ai desfăcut fuior
Tot părul ca un galben, întins eter de miere…

Şi m-ai făcut c-un lucru de preţ mai ştiutor:
Ca două sunt, nu una, femeie şi muiere.

CÂNTEC DE RUŞINE

El ştia să-njure bine
Şi cântece de ruşine.
Anton Pann

Stă un biet ţigan turcit
La un cap de pod, pe vine
De toţi dracii chinuit.
Şi la râu, drumeţi, jivine
Cu glas spart hodorogit
Cântec zice, de ruşine.

Hee… miul biul gee
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

La Zornur, pe Ikdar Enghe,
Muri azi o pezevenghe:
Una groasă cu ochi mici,
Crescătoare de pisici.
Scundă, groasă, cu mustăţi,
Învechită-n răutăţi.
Pezevenghe cu scurteică
Cam grecoaică, cam ovreică.
Pezevenghe cu trei negi
Doftoriţă la moşnegi.
— Ce moşnegi betegi şi blegi
Că veneau cât prund şi iarbă
Şi cât praf şi fir în barbă
Leacuri de-ale ei să soarbă.
Veneau din ţara turcească
Să mi-i împiciorogească.

Ce mai cârd de iezme goale.
Ea le dă să bea din oale
Şi mi-i vindeca de boale.

Hee… miul biul gee
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

La Zornur pe Ikdar Enghe
Te căzniră pezevenghe!
Cobză strânsă, cot la cot
Şi căluş de păr la bot…
— Prea erai şi tu de tot
Că nu te mai stâmpărai
Şi umblai şi la serai
Şi la toate te băgai…
Cu trei alte mai bătrâne
Duceai vorbe la cadâne
Vorbe dulci şi leac spurcat
Cum ştii tu, de lepădat.
Le-nvăţai la băuturi,
La găteli, la văpsituri,
La săltare din dulvuri
Şi la alte secături…

Huu… miul biul giù
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

La Zornur pe Ikdar Enghe
Gât bătrân de prezevenghe
Sângeră pe lemn de-a latu

Cum l-a retezat gealatu…
Pe nod tare, răzbuzat
Zace gâtul retezat…
Să nu-l vezi pe înserat
Că te bate vântu-n spate
Şi duh rău şi necurat…

Că vis mort, ursuz te fură
Apă stânsă, râu cu zgură,
Şi-n pustia care cură
Numai gâtul… ca o gură
Uriaşe, căpcăună.
— Gură bună
S-o dezumfi, de nebună…
Gura strâmbă care sună
Pe-nserat, când îi căşună,
Cu tulumbele la lună.

Sună-adânc, ca de departe
Din tulumbe-vine sparte;
Sună gros a nas de iepe
Limba-i ia cui le pricepe.
Sună lung a cornuri ude
Dă prin osul cui aude
Osul de la lingurea
Unde-ncearcă boala rea.

Şi alt vis, mai stins, te fură
Pată ştearsă, pată sură
Ca o faţă fără sânge
Tristă, inima de-ţi strânge.

— Noaptea stinsă-i faţa ei
Şi pe ea, luceferei,
Cafenii sânt negii trei,
Trei sori morţi din altă lume,
Cu păr, raze de cărbune,
Hăt în fund la soare-apune.

Şi-nainte, nu mai ştiu...
Pezevenghe, chip hazliu
Am să-ţi vin tot muşteriu.
Pezevenghe, psihi-mù,
Lasă-mă să dorm de-acu.

Huu... miul biul giù
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

CUPRINS

RĂSTURNICA

"Tweep for Adonis — He is dead[1]
Shelley

Plătit am fost să zic de mort
E mâna stângă grea de-un ort,
Deci să-l întorc cum voi putea
Cântând prohodul pentru ea.

Să plângă fetele şi Mama!
Tu, Mire-al-Inimii, plângi Dama
— Din caldul cuib s-a dus unica
Preoteasă blondă, Răsturnica.

Căci astăzi, zi de harţi, la toacă
O vom purta prin smârc, băltoacă
Spre un pământ de hopuri plin
Mai vag ca vagul ei vagin.

Să plângem toţi. O toţi în cor
Să croncănim un *Nevermore*.
Dar duhul ei, de-a pururi dus
Să ni-l gândim în cât mai sus.

De cerul fix, de geam curat,
Ea păr cu tâmple şi-a răzmat,
Un fard astral i-aprinde faţa.
Pe serafini îi trage aţa

---

[1] Plângeţi pentru Adonis — El a murit *(engl.)*.

Şi sorii zornăie bănet
Prin Risipitul Proxenet.

Să prohodim şi mai afund.
Sunt un duhovnic trist şi scund
Ce cântă până-o va-ngropa:
Pa, vu, ga, di, che, zo, ni, pa.

Unicu-mi dascăl, să-l mai caut?
Grăsime neagră l-a-necat
S-a făcut urs şi din bârloage
Îmi bate toaca-n două doage.

Oh, fapta secii lui de minţi
Cum tună-n piept şi dă prin dinţi
Din beţe, doage şi Nimica
Ce rugă pentru Răsturnica!

Să tune doaga orişicui,
Iar Mama groasă cu pistrui
Îngenuncheată să se roage!
— Hai daţi din beţe şi din doage.

Şi tu, întunecat flăcău
Măsea-de-Fier, nene Dulău
Te roagă lângă hodoroage!
— Hai daţi din beţe, spargeţi doage.

Să plângă lemnul ca la strung
Când hohotit, când mai prelung
Din beţe, doage şi Nimica
Ieşi, cântec pentru Răsturnica.

Vii lumânări, buraţi polen!
E cimitirul un desen
Cu linii supte, slăbănoage
Frânturi de beţe şi de doage…

Oh, nu-mi clintiţi Regina Mab
Să nu se surpe trupu-i slab
Şi daţi vin galben la miloage
Nu din păhar, din scob de doage.

Oh, pentru Ea găsiţi un dric,
Un dric mai mic ca un ibric
Şi potriviţi două mârţoage
Acum, la strung, din lemn de doage…

Să plângă lemnul pus pe strung
Când hohotit, când mai prelung
Căci două beţe, seci oloage
Ard potolit în patru doage.

MARIA SPRING

Cu altul pe o bancă bătută la un nuc,
De ţigle arse târgul roşea până departe;
O toamnă despuiată, un vânt de balamuc
Se călăreau la vale pe ierburi multe, moarte.

Şi cel căzut cu capul în pălmi, pe vis năuc,
De-atâta lâncezire scăpase un trabuc,
Muc desfoiat şi umed la capătul subţire:
Din sufletul acelei amiezi de-ngălbenire.

Lumina îndoită părea cu-un fel de apă;
A drum, locomotive fumau dintr-o supapă;
Era la ora albă, când nu ştiai să zici
De-i patru, două numai, ori a trecut de cinci.

Perechi duminicale de Else şi de Hans
Suiau la hanul mare, din deal, unde e dans,
Un han cu nume dublu, nu ştiu să-l mai ţin minte,
Cu vaci şi servitoare şi duh de-ngrăşăminte.

Cum Else foarte multe de Hanşi răzmate-agale
Visau, mă cercetară dulci planuri conjugale.
Pe aburii aleei, la nucul melancolic,
Idila ancorată se închega bucolic.

— “Dar, Toamnă! Bărbăţia cea dreaptă nu e dată
În sine să se toarcă, sucită şi uscată?
Ca frunza podidită din creştetul de nuc
În pălmi, în pălărie, pe umeri, pe surtuc.”

O ÎNŞURUPARE ÎN MAELSTRÖM

CUPRINS

Câştigate pulsuri, câmp de săbii.
Tencuirii-sclave garanţii,
Lege egalând lunula năvii
Tâmplelor de apă ce reţii;

Aule, exalte stări concave
Din răpita climă — Edgar Poe.
Orgi! Şi locuind aceste grabe!
Cer induit, străin ca un halou.

— Viol aici dar laudă şi ordin
Întâi, când lacunar un gând născu.
O, însăşi larva rodului sfânt Odin
Prin fluvialul, falsul fosfor “tu”.

CUPRINS

REGRESIV

Din văi defuncte strig acele patrii
Păşunile reptilei spume-ntâi
Cenuşa în orb Nil a Cleopatrei
Ereb, termen de sulf ca un lămâi.

Ştiu lire cardinale date centre
Aceşti reci acustici de firizi
Uimiri şi mari zăceri adiacente
Genunii adiate pe Atrizi.

ÎNCLEŞTĂRI

CUPRINS

Ca umbra-n stemă, pe basilici,
O veghie singură să urci
Sub agere oţele silnici:
O Moscovă de cer şi furci.

Stea netedă, vigoare-n chiciuri,
Asprime zveltă, imn de biciuri!
Explică stricte-acele glorii
De căngi răspunse din victorii.

DEDICAŢIE

Falangele acelei oboseli
De alge dezlegate către sud,
A tâmplei umbră din străine seri:
Cu drumul meu, atunci, le-am mai văzut.

La Düsseldorf, o cadră-n Bolkenstrasse...
În jilţ adânc, Evreul Botezat.
Şi mâinile, cascada unei rase,
Înfăşurau cărbunele uzat.

"Stinse flăcări. Arsă, struna
S-a lăsat în arcul lirei.
Cartea singură mi-e urna
Cu cenuşile iubirii."[1]

Tu, salt, tu, creşteri stângi, urzică-nalbă!
Acestui scris valah, ca din Sion
Ridici o nevăzut de scumpă nalbă
Şi — adiată — boarea altui zvon.

Un cânt de mat argint al palei Nine
Mai greu ca orbul lunii îl socot,
Curând un glas vom fi suind în tine
Cum Heine sună-ntr-însul versul got.

[1] Traducere din Heinrich Heine.

PROTOCOL
AL UNUI CLUB MATEI CARAGIALE

Preşedintelui de onoare Al. Rosetti

“Vis al galeşei Floride şi-al ostroavelor Antile”,
Orchidee! nu eşti însăşi arta marelui Matei:
Cu a selbelor cădere în corole şi mantile
Sau cu Anzii albi, în funduri, ca o moarte de Protei?

— Neajunsă, precum lancea unor iaduri vegetale,
Sub sărutul muştei Mima somptuos ca un manşon,
Locuieşte, cetluită, somnurile-i seminale
În o rouă de poleiuri: Raşelica Nachmansohn.

— O! vegheat din Jilţul Naibei al Pământurilor Nalte,
De atlaz tulip în creştet încheiat cu cap de mort,
“Mult” poesc, cioplirea unei rare şi pierdute dalte,
Paşadia îşi despoaie înnoptat semeţu-i port.

— O! scuipat de înverzita tuse-a spumelor putride,
Cocoţat pe naufragii, nefiresc ca-ntr-un ochean,
Împuind cămara nopţii cu oracole stupide,
Gore freamătă-n jiletcă de râios batracian.

— Cântec, lebădă străpunsă, sol al harfelor eline,
Strămutat pe mândre prapuri de năierii tăi vikingi,
Până-adânc în moleşala quintelor manueline,
Alter ego, o! Pantazi, ce Atlanticele-nvingi.

Liniştit rapsod al stelei ninsă-n umbra străvezie.
Răsunând ca din legendă, ca din pânzele dintâi,

Liric pur! Închipuirea te petrece în vecie,
Drept la racla ta de ape cu atolii căpătâi.

*

“Vis al galeşei Floride şi-al ostroavelor Antile”,
Cupă limpede! eşti numai arta marelui Matei.
Inima rămâne-această moartă, între reci feştile
Fumegând pe Curtea-Veche, la pangar, într-un bordei.

Nu străina frumuseţe, bunul plac şi veresia,
Însă schimnica-mpăcată şi făcliile ce ard!
Trupul scade sub velinţe, sufletul e în Rusia,
La un orb mormânt de raze, prins în Cavalerul Guard.

— Ce închide orchideea, ced ne sunt acele Indii
Mările creole unde bântuia piratul Kidd?
Consimţind o plecăciune insulelor biacintii,
Cartea Crailor la fila cea mai turbure-o deschid:

Acoló, ca de cutremur, saltă slova mateină
Sub lucrarea Corcoduşei, aspra floare de maidan.
În vis mut gabrovenimea cumpăneşte în ruină,
Zveltă, surla Judecăţii, lasă-o umbră pe cadran.

*

— Dreaptă pravilă, dar zumzet de vestiri răsăritene,
Fiinţa noastră se clădeşte cu scriptura ta, Matei!
Prim şi ultim Caragiali, ca o holdă de antene
Te alegem viu din vântul despletitelor idei.

Iată, arsă-n aur roşu şi-n a smalţului rigoare,
Slava netedă şi rară, stricta glorie, o ţii.
Neamurile iau aminte. Şi pe Crai va să coboare
Greu, cordonul Sfintei Ana al măreţei-Împărăţii.

BĂLCESCU TRĂIND

Lui Al. Rosetti

Leagăn amar, săracii mei Bălceşti!
Lut simplu, smălţuit ca şi o cană,
Pe Topolog culcat nu mai boceşti
Azi inima dintâi republicană

A lui! Căci athanasic au sunat
Mii surle. Lespezi cască. Sar sigilii.
Şi peste un făcut, absurd regat
Un palid oaspe calcă, din Sicilii.

O, frate cărvunar, întreg trăieşti!
Din moarte ai păstrat doar străvezimea,
Ci în amurgul pajerii crăieşti
Cârteşte-ntunecat burtăverzimea.

Ai multursuzei tagme, gianabeţi
Cu oftica-nţeleşi şi cu exilul,
Un veac avar te vrură sub peceţi,
Şi zveltei libertăţi suciră trilul.

Ce-nseamnă! Astăzi piatră eşti, din unghi,
Republicii Române Populare,
Adeveritul mare singur trunchi:
Bălcescu, început de calendare.

*

Simplul fapt al vestirii unei ore de seară are nevoie de mai mult decât cele câteva cifre ale notaţiei astronomice; are nevoie de toată amplitudinea unui vers.

CUPRINS

REFERINŢE CRITICE

Poezia d-lui Ion Barbu este antimuzicală: prin fond, ea e de esenţă intelectuală; prin formă, e parnasiană, adică plastică. Nu-i vorba de o poezie intelectuală sau “filozofică“ în sensul poeziei lui Grigore Alexandrescu, Eminescu sau Cerna. Evoluţia poeziei intelectuale nu se va face numai în sensul filozofării, ci în direcţia ştiinţismului. Va veni poate o vreme când expresia directă a emoţiunii va fi privită ca insuficientă şi ca o formă primitivă a unei arte începătoare. Sinceritatea sentimentului nu va mai părea îndestulătoare; emoţia nu va mai fi redată ca un element brut; trecută prin retorta inteligenţei, materia va primi purificarea combustiunii. Arta se va îndrepta, astfel, spre expresia obiectivă a sentimentelor şi, deci, spre expresia indirectă şi simbolică. Procedeul nu e nou; în stare latentă, el e la baza multor creaţiuni poetice.

Şi simboliştii l-au folosit uneori ca un factor de sugestiune; simbolul nu trebuie însă privit ca un element caracteristic al simbolismului. În urma procesului natural de intelectualizare şi de ştiinţism al epocii noastre s-ar putea întâmpla ca, sărăcit în izvoarele sale, lirismul să invadeze în domeniile speculaţiei intelectuale, aducând motive noi de inspiraţie. Omul de ştiinţă ce se scoboară în infinitul mic prin ajutorul microscopului sau se avântă în infinitul mare prin telescop, astronomul ce pătrunde armonia sferelor cereşti sau matematicianul ce sondează calculul probabilităţilor, entomologul sau metafizicianul — sunt capabili de emoţiuni puternice.

Nimic nu se împotriveşte ca aceste emoţiuni de ordin pur intelectual să îmbrace haina poeziei…

Deşi om de ştiinţă, nu găsim atât la d. Barbu o emoţie de ordin ştiinţific cât mai ales o emoţie exprimată prin elemente cosmice.

Aspiraţia, tendinţa ascensiunii, de pildă, se traduc prin o serie de transpuneri de ordin cosmic [...] sau prin dorinţa munţilor de a se înfrăţi cu "vasta strălucire" [...] sau prin spasmul copacului de a sorbi opalul de sus [...].

Departe de a presupune insensibilitatea, parnasianismul formal al acestui poet cuprinde chiar un simţământ frenetic al vieţii multiple, împins până la "isteria vitală". O astfel de concepţie se găseşte şi în *Dionisiaca*, şi, mai ales, în *Panteism* pe care îl cităm în întregime pentru expresia lui cosmică [...].

Am citat această poezie şi pentru a întrevedea expresia cosmică a emoţiei poetului, dar şi pentru a da un exemplu tipic de specia formei acestei poezii. D. Ion Barbu şi-a fixat locul în tânăra noastră literatură mai ales printr-un vers implacabil de natură pur plastică.

Nimic fluid şi solubil, nimic muzical, ci totul aspru, dur; poezie de blocuri granitice înfipte solid într-o construcţie ciclopică; poezie fără mister, cu largi acorduri împietrite [...].

E în poezia d-lui Barbu un dinamism, o concepţie energetică, o frenezie de simţire, redate prin elemente obiective şi, mai ales, cosmice şi, deci, statice într-o formă aspră, care-i constituie o originalitate.

*

Prima fază a activităţii lui Ion Barbu [...] e reprezentată prin ciclul versurilor publicate în *Sburătorul,* versuri de formă parnasiană, de factură largă, cu strofe ca arcuri puternice de granit, cu un vocabular dur, nou însă, cu ton grav de gong masiv, într-un cuvânt, o muzică împietrită, a cărei notă distinctă a fost îndată înregistrată. Materialul întrebuinţat era mai mult cosmic: lava, munţii, copacii, banchizele, bazaltul, granitul, silexul; dar sub această carapace de crustaceu se zbătea totuşi un suflet frenetic. Dacă în forma parnasiană a versurilor se resimţea influenţa lui Hérédia şi Leconte de Lisle, cu un adaos de masivitate şi în cadrele literaturii române, de

incontestabilă noutate verbală, — în conţinut, diferenţierea ei se arată totală: poezia lui I. Barbu nu era nici pur formală, ca cea a lui Hérédia, nici îmbibată de recele pesimism al poeziei lui Leconte de Lisle; sub forma ei, geologică aproape, se frământă un suflet înflăcărat, lavă incandescentă, care din nostalgia sferelor senine îşi aruncă prin spaţii tentaculele lichide. În creaţia aceste poezii dionisiace, din care *Panteismul* era cea mai caracteristică, influenţa lui Nietzsche era neîndoioasă, iar comparaţia cu Dehmel posibilă. Această fază a activităţii poetului se prezenta, aşadar, sub forma paradoxală a unei intense vieţi ascunse într-un înveliş dur: lavă prin provenienţa ei minerală şi totodată şi prin incandescenţă şi neliniştea vieţii tumultuoase; fuziune de elemente contrarii, a cărei originalitate era crescută de originalitatea vocabularului pietros, a unei anumite tăieturi a versului, a unei respiraţii largi şi virile, umbrită doar prin oarecare retorism.

Plecat de la *Sburătorul,* I. Barbu a evadat din această poezie cosmică, frenetică, cu largi volute de piatră aruncate peste ape spumegânde, saturată de reminiscenţe clasice; a judecat-o, probabil, retorică şi factice. Filonul noii sale inspiraţii n-a mai pornit nici din rocă, nici din mitologia clasică *(Pentru marile Eleusine, Ixion, Dionisiaca, Pitagora* etc.), nici din Hérédia, nici din Nietzsche, ci din stratul unui anumit folclor, a cărui expresie caracteristică a fost Anton Pann. Acestei inspiraţii îi răspunde, desigur, o nouă ideologie şi chiar atitudine: Orientul învinge Occidentul; inspiraţia trebuie să izvorască din realităţi naţionale şi nu din influenţe ideologice îndepărtate, din Platon sau din legende mitologice; din dionisiacul lui Nietzsche sau din parnasianismul francez. Poetul nu se întoarce la poezia populară (sau într-o slabă măsură), ci la stratul balcanic al câmpiei dunărene, la muza de mahala bucureşteană şi de folclor urban a lui Anton Pann. De aici, acea curioasă serie intitulată *Isarlâc* — "Gloriei lui Anton Pann" — cu *Isarlâc, Nastratin Hogea la Isarlâc, Selim,* în care maniera e cu totul schimbată, deşi virtuozitatea rămâne aceeaşi. Materialul verbal cosmic şi hieratic este înlocuit prin material pitoresc; culoarea locală e obţinută prin turcisme încrustate şi armonizate în descripţii şi notaţii de o rară originalitate.

Dintr-o inspiraţie înrudită vine şi strania *Domnişoară Hus,* cu fantasticul ei descântec de nebună, de o originalitate de expresie, de o vigoare de notaţie şi putere coloristică indiscutabile.

Dar nici la această "manieră" pitorească şi orientală, plină de sevă folcloristică, poetul nu s-a oprit mult, ci a ancorat în formula ermetică a *Jocului secund,* al doilea promontoriu al modernismului liric românesc, cel dintâi fiind poezia lui Tudor Arghezi, ce nu-şi răspund numai prin valoare şi putere de contagiune literară, ci şi prin tendinţele lor contrare. Pe când originalitatea poeziei argheziene stă într-o viziune esenţial plastică, poezia lui Ion Barbu, după cum şi titlul volumului o arată, e poezia *Jocului secund,* adică a unui joc neizvorât din realităţi, ci din reflexul lor în oglindă, adică în spirit. Poezia de esenţe şi de abstracţii în creaţia căreia cultura şi spiritul matematic al scriitorului au contribuit puternic. În expresia ei coeficientul personal joacă un rol principal; un cuvânt, o imagine îi sugerează altă imagine, după o asociaţie uneori strict personală şi deci necontrolabilă; între poet şi cititor se rup, astfel, multe din treptele ce ar trebui să-i unească; şi, deşi ceea ce pare arbitrar are o lege lăuntrică, totul rămâne într-un ermetism voit şi cu atât mai admirat cu cât e mai greu de pătruns.

Deşi e în scădere, printr-o astfel de particularitate, influenţa lui Ion Barbu asupra poeţilor tineri în ultimul deceniu a egalat aproape influenţa lui Tudor Arghezi...[1]

Eugen LOVINESCU

Ion Barbu a început prin poezii de stil parnasian, glorificând dionisiac marile forţe geologice, lava, munţii, banchizele, natura inertă [...].

După aceea se lepădă complet de "anecdotă", aşezându-se "sub constelaţia şi în rarefierea lirismului absolut, depărtat cu mai multe

[1] Ion Barbu, *Joc secund,* ed. Cultura naţională, [1930].

poduri de raze de zodia celeilalte poezii: genul hibrid, roman analitic în versuri”. Poezia se intelectualiza, pitagoreic, prin stabilirea unei ordini pe planul al doilea, iar lectura devenea o instruire de lucrurile fundamentale, o iniţiere prin imagini esenţiale şi practici muzicale. Cu toate acestea, în aplicare, ermetismul lui Barbu este adesea numai o formă de dificultate filologică. Astfel aceste strofe: Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,/ Intrară prin oglindă în mântuit azur,/ Tăind pe înecarea cirezilor agreste,/ În grupurile apei, un joc secund, mai pur.// Nadir latent! Poetul ridică însumarea/ De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi./ Şi cântec istoveşte: ascuns, cum numai marea./ Meduzele când plimbă sub clopotele verzi… “ reprezintă arta poetică a liricului: Poezia este o ieşire din contingent în pură gratuitate, joc secund, nadir latent, adică o oglindire a zenitului în apă, o sublimare a vieţii prin retorsiune. Din aceste experienţe, care au avut o largă înrâurire fără a obţine aprobarea întregii critice, se desprinde suavul cântec al elementelor în căutarea expresiei […].

Poetul s-a ridicat totuşi la un ermetism veritabil bizuit pe simboluri, într-o lirică de mare tensiune. *Oul dogmatic* ne iniţiază în străvechiul mit al oului, în versuri de o excelentă concizie incantatorie […].

În ciclul *Uvendenrode* se expun iniţiatic cele trei faze de experienţă erotică (venerică, intelectuală şi astrală) cu încercarea de a se crea o viziune extatică a marelui Eros […].

Melcii, de care e vorba mai departe, sunt meniţi să sugere prin răceala şi transluciditatea lor ideea unei sexualităţi pure şi a hermafroditismului platonician. Invocaţia magică din *Ritmurile pentru nunţile necesare* e de o mare elevaţie […].

În ciclul *Domnişoara Hus* poetul intră în folclorul suprarealist, expurgat de noţiuni. Conjuraţia duhurilor infernale este tot ce s-a scris mai turburător după *Mihnea şi baba* […].

Facultatea de a defini memorabil este puţin comună […].

În ciclul *Isarlâc,* Ion Barbu profesează “balcanismul” luându-şi ca linie de conduită poezia bufonă a lui Anton Pann, cu gândul că

astfel tradiţionalismul era corectat printr-o observare mai pozitivă a fondului etnic real. Imaginea lui Nastratin Hogea văzut ca un argonaut slinos pe un caic putred în mijlocul unui Orient mirific şi duhnitor e de o originalitate perfectă de tonuri şi cuvinte [...].

George CĂLINESCU

Ermetismul d-lui Barbu, intuit în structura lui interioară, nu este pur sintactic, cum a apărut unora; el este dictat de o mecanică spirituală evidentă.

Cu o asemenea structură abstractă, nu vom găsi în poezia sa un inefabil scos din muzica îngânată a unui lirism emoţional; inefabilul devine un contur tremurat al ideii, o vibrare a esenţei care se caută în expresie. Lirismul este, cum spuneam, subiacent; circulă în însăşi tensiunea spiritului, fiind implicat în idee. Poezia noastră modernă a cunoscut un lirism de notaţie, un altul muzical, apoi unul imagist; lirismul d-lui Barbu trece limita extremă a poeziei, în plan pur cerebral. Intelectualismul său implică paradoxul: *cogito, ergo, senito!* [...]

Tehnica mallarméană are un rol de pură inovaţie sintactică, fără a urmări şi efecte de o nouă, subtilă muzicalitate.

Pentru a vedea straniile efecte sonore al poeziei barbiene, vom părăsi cercetarea ciclului ermetic şi ne vom îndrepta spre incantaţiile din *Domnişoara Hus* sau spre largile sale poeme de pitoresc balcanic.

Nu este hazardat să-l privim pe d. Barbu paralel cu valoarea sa de poet al ideii, ca pe un baladist, ca pe un romantic colorist, aşa cum apare în *Riga Cripto şi lapona Enigel,* în *Nastratin Hogea la Isarlâk* şi chiar în *Domnişoara Hus.*

În poemele sale, construite retoric, pe figuraţie conturată, poezia nu mai captează esenţe, satisfăcându-se într-un pitoresc nostalgic; la baza acestui ciclu parnasian poate fi o idee generatoare, aceea a substratului oriental al trecutului nostru. Fără teoretizări şi dogme, d. Barbu trece în câmpul tradiţionalist; viziunea sa este însă pură intuiţie

poetică, nealterată de preocupări programatice şi ipotetice identificări etnice, ca în estetica tradiţionaliştilor noştri retorici, amatori de false specifice naţionale.

Evocarea parnasiană, ca şi trecerea la "modul interior" sunt două principii estetice alternative, două metode poetice, pe care spiritul cercetător al d-lui Barbu le-a experimentat în marginile artei pure. Inteligenţia sa artistică l-a dus la meditarea mijloacelor de expresie, nu atât la izvoare psihologice variate. Poezia d-lui Barbu este şi istoria zbuciumată a unui spirit în căutarea unui concept de poezie. Prin aceste elaborări contradictorii de estetică, d. Barbu îşi divulgă structura intelectualistă; poezia este pentru d-sa mai ales o metodă şi o tehnică, o ştiinţă intransmisibilă, dureros asimilată. Faza "modului interior" nu este o schimbare de valori interne, cât o revoluţionare tehnică. De aceea poezia d-lui Barbu poate fi obscură, uneori veleitară, alteori strangulată în viziuni extrem subiective, fiind o continuă trudă spre cucerirea unei tehnice; niciodată n-o putem învinui de farsă, cum ne îndreptăţesc atâtea produse ale unui modernism excesiv, coalizat, în ultimul timp, în reviste de hilar revoluţionarism.

Intelectualismul poeziei barbiene nu rezidă numai în tehnică; în lipsa de sentimentalism, am putea spune chiar de sentimente, a acestei poezii, descoperim un intelectualism de substanţă.

Este caracteristică absenţa unei poezii erotice directe; confesia nu intră în materialul poeziei barbiene. De la admirabila sinteză lirică din *Păunul,* până la *Uvedenrode* şi *Domnişoara Hus,* punctele cardinale ale erotismului său divulgat estetic, d. Barbu rămâne într-o atitudine ideativă şi simbolică. Iubirea este expresia unui principiu cosmic, lege supremă, care absoarbe individul doncolo de limitele temporale. Un senzualism implacabil stăpâneşte un om, reprezentat ca un joc al forţelor universale, al unui instinct, manifestat într-o atmosferă ezoterică [...].

Iubirea ridicată la rang de principiu cosmic, spirit ascuns în tainele naturii, străbate viguroasa *Domnişoară Hus,* într-o succesiune de

tablouri, care sunt, alternativ, şi o serie de atitudini interioare. Aci, poetul concentrează toate forţele obscure ale sufletului straniei d-re Hus într-o chemare a iubirii colorată de sugestivă halucinaţie. Unde expresia naţională nu se poate înălţa la esenţa ideii, intervine incantaţia, muzica întunecată şi confuză a silabelor, urmărind vraja eterată a unei încordări absolute. Dar aceste apeluri onomatopeice, amestec de sunete surde şi clare, nu sunt simple elemente folclorice, utilizate cu scopul de pitoresc; ele exprimă mijloace poetice, alternanţe de naţional şi ezoteric, spre a deschide o perspectivă interioară a ideii.

Universul poeziei barbiene este un univers abstract; poezie antimuzicală, tinzând să ucidă retorica, poezia d-lui Barbu, în aspectul ei cel mai izbitor, realizează o serie de tablouri mentale. Prin răcirea în sferele platoniene ale emoţiei, prin eliminarea ei aproape, se refugiază în aride peisagii cerebrale, în versurile mai ermetice, sau se colorează de o picturalitate a ideii, în vastele sale poeme, între care *Domnişoara Hus* reprezintă tipul cel mai caracteristic.

Pompilui CONSTANTINESCU

Modul de existenţă pe care ni-l propune poezia ermetică a lui Ion Barbu este viaţa în spirit. Ce devine figura lumii văzute sau auzite pentru cine o priveşte din acest unghi? Există oare în poezia lui Barbu imagini care să poată fi realizate auditiv sau vizual? Desigur, pe ici şi colo se lămureşte câte o armonie a naturii auzită cu preciziune. Astfel, când ni se sugerează acel cântec al creaţiunii, deopotrivă cu *foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare (Timbrul)*. Alteori sunt minunate spectacole ale ochiului, frăgezimi matinale sau tragedii crepusculare. [...]

Am nesocoti un aspect esenţial al poeziei lui Barbu, dacă n-am ţine seamă de acel fel de a considera înfăţişările lumii în dependenţă de arătările cerului. Aproape nu este poezie a *Jocului secund* care să nu conţină expresia sentimentului de relaţie cu cerul şi stelele, ca nişte prezenţe imediate şi concrete. Un zvon de influenţe misterioase

circulă necontenit între pământ şi cer şi din substanţa lor este făcută pasta în care sunt frământate cele mai multe din aceste poezii. O analiză atentă pune în lumină mai multe tipuri ale acestei ancorări în astral. [...] Viziunea cosmică îşi împleteşte firul ei în ţesătura mai tuturor poeziilor lui Barbu. [...] În genere însă poezia lui Barbu este făcută dintr-o densă pastă substantivală, dintr-o materie compactă şi grea, frământată în intuiţiile spiritului. [...]

Norma imaginii trebuie, de altfel, să cedeze din vechea ei existenţă. Există şi alte posibilităţi de a stârni curentul liric decât prezentarea unei imagini concrete. Intensitatea afectivă poate fi obţinută şi ca un acompaniament al intuiţiilor inteligenţei. Fluxul sentimentului curge şi în albiile gândirii: întreaga lirică a lui Barbu stă ca o mărturisire despre aceasta.

Tudor VIANU

Acela care la noi a aruncat în circulaţia tinerilor poeţi ai ceasului această formulă [lirismul abstract, *n.n.*] a fost Ion Barbu: un virtuoz al versului, poet din propria voinţă, printr-o prinsoare, cum declară el însuşi prietenilor, de un eclectism poate cam incoerent (parnasian la început, pitoresc-balcanic apoi, baladist fantastic şi, în cele din urmă, comprimat şi abstract), dar foarte interesant prin viziunea sa zdruncinată, strâmbă, deplin caracterizată sau, ca să-i zic aşa, saşie. Volumul de versuri *Joc secund* nu era cu putinţă potrivit arătărilor de mai înainte, o poetică expresă; în fapt, două: prima în *Din ceas, dedus...* şi *Timbru,* iar a doua în *Desen pentru cort.* [...]

... Barbu este fără îndoială un versificator totdeauna sigur, un autor de balade fantastice, cuprinzând poezie fără nici o specificare, adică adevărată, un poet, în sfârşit, care a scris prea frumoase lucruri în narativ şi pitoresc, când nu s-a împiedicat de apucătura teoretizantă şi de cel mai steril estetism: de “frumosul incontingent”.

Vladimir STREINU

Privit în întregul operei sale, Ion Barbu apare ca un poet de mărimea întâi, cu o contribuţie capitală în procesul de evoluţie a liricii noastre dintre cele două războaie mondiale, întru nimic mai prejos ca valoare de Tudor Arghezi sau Lucian Blaga. Opus tipului de poet hugolian, mai puţin prolific decât oricare din confraţii contemporani cu el, nerisipit în suprafaţă ci concentrat, strict cu fervoare, esenţializat în mod radical, de o exigenţă dusă la extrem cu sine însuşi în luciditatea cu care concepe actul de magie al poeziei, îl vedem ajungând să realizeze la noi ceea ce Mallarmé spune la un moment dat referitor la Edgar Poe, în sonetul gravat pentru mormântul acestuia: “Donner un sens plus pur aux mots de la tribu”.

Dinu PILLAT

Poezia lui Ion Barbu captează în albia discursului retoric o adâncime a realului trăit până la concentrarea lui de la noţional şi esenţă. Este în poezia sa un fel de ceremonie de doctor Faustus modern, desins în Balcani, unde se luptă între luciditate carteziană şi senzualitate lasciv-orientală. O strălucire de cristal străbate o trăire lumească păcătoasă, delirul poetic este al unui voluptuos dionisiac. Divinul şi păgânul s-au încins în jocul şi euritmia formelor şi a ritmurilor existenţiale. Poezia lui Ion Barbu se ridică dintr-o zonă lutoasă arsă până la regimul de cristalizare perfectă. Aventura poetului este a lui *Nastratin Hogea la Isarlâk,* drumul unui reîntrupat în mistica bogomilică a unui hogea răspopit. Imaginarul poetic recompune un univers de reverii a unei fantome a idealului. În locul cetăţii Meka, Ion Barbu şi-a construit o aşezare de câmp şi apă, de târg şi port, cetatea sa fragilă de vis: “alba Isarlâk”. Este golul, nimicul şi gratuitul, locul în care se trezeşte şi spre care este, totuşi, dus. În port acostează vasul fantomă, puntea cu strălucitoare marfă, cu aspect de bazar plutitor, vine din larg şi din necunoscut, ca o legendă. Totul este o sărbătoare, fracţionată, a aparenţelor şi o bucurie a formelor. Însă drumul până la Isarlâk este totodată şi călătoria spre moarte a mitului. Apropierea de miracol îl spulberă, şi portul visat

rămâne o carte necunoscută a Utopiei. Coborârea pe caic şi trecerea în planul contingentului nu ajută să învie cetatea moartă a Bosforului — locul mirific al visului, strălucitoarea geografie a fanteziei lirice. Poetul lui Ion Barbu ceremonizează trăirea ca o iniţiere a spiritului în mister şi a unei euritmii de orfism oriental. Spaţiul poeziei este acela al unei oglinzi de laborator alchimist, şi de oglindiri într-un cristal al apelor atemporale, ca o proiectare în dincolo de: “Îndepărtat, ca-ntr-o odihnă/ Din membre limpezi, o, cristal!” *(Falduri)*. [...]

S-a vorbit mult, şi îndreptăţit despre relaţia folclor-poezie la Ion Barbu, încât nu mai are rostul unei reluări în acest context. Nivelul de contaminare este vizibil, dar cu o semnificaţie primară. Ceea ce obţine, însă, Ion Barbu este, de fapt, o replică la descântecul folcloric prin poezia sa ca des-cântec, deci ca vrajă, dezlegare de taine şi har de a vorbi tainelor. Cuvântul are valoare sacrală unică, ascunde codul şi cifrul tainei, o incifrează ca o nouă taină pe care numai poezia o poate descoperi cu ajutorul metaforei. Omului trebuie să-i rămână cifrul, criptograma fiind o lege a vechilor texte de iniţiere, ca păstrătoare de taină: “Buhuhù la luna şuie,/ Pe gutuie să mi-l suie,/ Ori de-o fi pe rodie:/ Buhuhù la zodie./ Uhù scorpiei surate,/ Să-l întoarcă d-a-ndărate,/ Să nu-i rupă vrun picior/ Câine ori săgetător!” *(Domnişoara Hus)*.

Însuşi titlul de *Domnişoara Hus* este un cifru al unei substituiri de sacrificiu şi de sacrificată a unei Kire Kiralina transgresată în condiţia de Herodiadă în paşalâc turcesc; scenele de delir erotic şi de îmbătare derulându-se ca o succesiune de ritmuri şi de incitaţii la orgie: “Este domnişoara Hus/ (Carnaksi, Maşalà!) / Cu picoare ca pe fus,/ Largi şalvari/ Undeva.// Pentru ea, cinci feciori/ Pricopsiţi (ah! beizadele) /Au tăiat cinci alţi feciori,/ Ce-i făceau la bezele./ Şi-au danţat feciori/ Pricopsiţi, la streangul furcii; / Ea danţa/ Acana/ Cu muscalii şi cu turcii”...*(Idem)*. [...]

Poezia lui Ion Barbu se desfăşoară ca o succesiune magică de “ritmuri” înspre mistere, adică de imnuri orfice formate din impulsuri metaforice, ca o suită sincopată de discurs: “Capăt al osiei lu-

mii!/ Ceas alb, concis al minunii,/ Sună-mi trei/ Clare chei/ Certe, sub lucid eter/ Pentru cercuri de mister!// An al Geii, închisoare,/ Ocoleşte roatele interioare: / Roata Venerii/ Inimii// Roata capului/ Mercur/ În topire, de azur,/ Roata Soarelui/ Marelui" *(Ritmuri pentru nunţile necesare)*.

Elanul liric se descifrează ca un ritm al "roţilor" Venerei, al senzualităţii organice, apoi al "capului", al conştiinţei şi lucidităţii, al soarelui ca focar vital al macrocosmosului. Astfel, din ritm în ritm se leagă un circuit al marelui ritm al Poesiei ca *Joc secund* şi repetire infinită, ritual de sacralizare prin cuvânt, reverenţă, mecanică sentimentală, incantaţie, într-o concentrare de sensuri ca într-o pură operaţie discontinuă a unei logici absconse: "Ah, ingrată,/ Energie degradată,/ Brută ce desfaci pripită/ Grupul simplu din orbită,/ Veneră,/ Inimă/ În unduire minimă:// Aphelic *(α)*/ Perihelic *(β)*/ Conjunctiv (dodo)/ Oponent (adio!)" *(Idem)*.

"Le poète — scria în 1871 Rimbaud lui Paul Demeny — se fait voyant par un long, immense et raisonné *dérèglement de tous les sens*. Toutes les formes d'amour, de souffrance, de folie; il cherche lui-même, il épuise en lui tous les poisons, pour n'en garder que les quintessences. Ineffable torture où il a besoin de toute la foi, de toute la force surhumaine, où il devent entre tous le grand maladie, le grand criminel, le grand maudit, — et le suprême Savant! — Car il arrive à *l'inconnu!* Puisqu'il a cultivé son âme, déjà riche, plus qu'aucun! Il arrive à l'inconnu, et quand, affolé, il finirait par perdre l'intelligence de ses visions, il les a vues".

Ion Barbu este un asemenea Poet devenit un *suprem savant,* cunoscător, printr-o dublă operaţie şi penetraţie în univers: ştiinţifică şi poetică. Dar nu matematicianul face poezia, ci savantul-poet, subsumat căutării şi întrebării umane. El are marea forţă de a urca în hora elementelor: "Spre acel fumegat/ Fra Mercur/ De pur augur", — un Luceafăr care se înalţă într-o bucurie contemplativă a misterului universal. [...]

Poetul *Jocului secund* pătrunde printr-o spărtură a spiritului în

lumea precreatelor, descoperind locul său de parte a întregului: “O, Mercur,/ Frate pur/ Conceput din viu mister/ Şi fecioara Lucifer,// Înclinat pe ape caste/ În sfruntări iconosclaste,/ Cap clădit/ Din val oprit/ Sus, pe Veacul împietrit,// O, select, / Intelect/ Nunta ne-am sărbătorit”... *(Idem)*.

Metafora îi revelă identităţile elementelor şi îi botează descoperirile Necunoscutelor: “Mercur, astră aurită,/ Cu peri doi împodobită/ Lungi/ Cu pungi/ Pe boamba mare,/ Oarbă de cercetătoare” *(Idem)*.

În aventura cosmică, poetul jubilează în cântece de laudă peste univers ca peste sufletul său prin care trece ca printr-un labirint căruia îi ştie secretul. El este unicul dezlegător al tainei, revenit în univers să fecundeze în Creaţie. Fiind un “voyant”, poetul a înaintat până în miezul Făpturii ca într-o adâncitură a eului: “Uite, ia a treia cheie,/ Vâr-o în broasca-Astartee! — / Şi întoarce-o de un grad/ Unui timp retrograd,/ Trage porţile ce ard,// Că intrăm/ Să ospătăm/ În cămara Soarelui/ Marelui/ Nun şi stea,/ Abur verde să ne dea,// Din căldări de mări lactee,/ La surpări de curcubeie,/ — În Firida ce scântee/ eteree” *(Idem)*.

Cu Ion Barbu, poezia devine o solemnitate de adoraţie, ca o supremă invocare a sositului la *Marea Curte* a cerului şi a pământului: “Salut de pe scară de noapte,/ La sceptrul seral,/ De trei ori spiral: / Al lumii râu static de lapte; // Plecăciune joasă,/ La faţa păroasă,/ Suptă, care ajună/ Apusă-n cărbunii din lună;// Mătanie adâncă,/ Îndoită încă/ Norului violaceu,// Fumat lung, de soare,/ La ziua-n revărsare,/ Când pipăi sufletul meu” *(Paznicii)*. [...]

Poezia lui Ion Barbu este o *închinare* la misterul care *Naşte* şi dă drumul în univers la o *Bucurie* exprimată prin însuşi actul de contemplare poetică în perspectiva cosmicităţii eului. E o rugă pentru împlinire şi pentru veşnica desmărginire: “La lămpi de gheaţă, supt zăpezi,/ Tot polul meu un vis visează./ Greu taler scump, cu margini verzi,/ De aur, visu-i cercetează“ *(Idem)*. [...]

Poezia lui Ion Barbu conjugă motivul nunţii ca o formă a magiei cuvântului care reîmpreunează Firea risipită. Universul există în lumina şi căldura unei iubiri senzuale “ca toţi amanţii tineri”. Este

un delir cosmic al ceremoniei cuplurilor, al unui univers legat prin ordinea perechii şi prin chemarea dragostei. [...]

Ion Barbu a sublimat în actul poetic absoluta eliberare a spiritului într-un spaţiu platonician al conceperii prin puterea şi miracolul Ideii, în care viaţa apare ca o trecere frumoasă şi o nevoie a dublului, pământul în care se aruncă sământa şi cu care se rodeşte, impulsul vital de înălţare. [...]

În durată stăruie Dublul, — putere a Unicului ca întreg. Aceasta este puterea lui Ion Barbu de a trece *dincolo* de orice negură, declin ori răscruce. *Nunta* este un "protocol" de purificare a "infernului" uman şi coborâre a spiritului într-o magnifică unitate cosmică a vieţii şi a eternităţii. [...]

"Ainsi je travaille a me rendre voyant," ar fi încheiat Rimbaud. La fel Ion Barbu îmbracă ca un veşnic Lohengrin armurele şi vestmintele unui mire, pentru a se uni imaginar ca într-un "cuprins /al/ întregului dintâi", dispărând prin iubire şi în marea iubire.

Poezia l-a adus, ca pe amfitrionul său din tinereţe, Al. Macedonski, să contemple durata ca pe un traect al conştiinţei poetice. Încă o dată se dovedea că vizionarul nu putea fi decât Poetul.

Marin BUCUR

Socotim astăzi că Ion Barbu este unul dintre poeţii cei mari ai literelor româneşti; aşadar poeziile sale trebuie să se afle mereu la îndemâna noilor săi cititori. Pentru unii dintre contemporani, care vedeau în Barbu un poet bizar, dacă nu şi cam farsor, editarea la nivelul clasicilor ar părea o faptă extravagantă. Amintirea persoanei sale fizice este încă destul de vie, datele de anecdotism biografic încă mai ocupă o întindere cel puţin egală cu cele câteva studii importante despre poezia sa. Curiozitatea pentru poetul şi omul Ion Barbu este însă în creştere. Se cunoaşte influenţa acestuia asupra generaţiei interbelice, şi Nicolae Manolescu remarcă succint în *Metamorfozele poeziei* existenţa unui curent barbian fanatic. Chiar dacă în princip-

iu un asemenea poet nu poate avea urmaşi, întrucât "el închide o epocă fără a deschide o alta", observă criticul, numitul curent barbian revine, la scară mai generală şi mai estompată, în opţiunile literare ale celor mai noi generaţii. Se poate susţine că nu atât doctrina estetică a poetului influenţează asupra tinerilor scriitori de azi, cât un anumit model de carieră literară. Succesivele renunţări ale lui Barbu la propria sa poezie ridică de fiecare dată pragul unei exigenţe artistice exemplare. Anumiţi critici s-au străduit să dovedească prea numeroase contraziceri intenre în concepţia lui Barbu despre poezie. Fără să fim cu totul de acord cu aceste păreri, socotim că atât poezia, cât şi convingerile sale estetice au trecut mereu prin sfâşietoarea îndoială, prin metamorfozele impuse de exclusivismul unui sistem estetic viu, care astfel s-a întregit mereu pe sine. Ion Barbu rămâne toată viaţa consecvent unor înalte idei potenţiale destpe artă, şi mai ales acest lucru îl simt noile generaţii.

Trebuie să recunoaştem că orice discuţie actuală despre poezia lui devine şi discuţie principală despre rostul poeziei; atât de mult sunt provocate şi alarmate câteva esenţiale principii. În studiul pe care i-l consacra, Vianu prevăzuse că problema ermetismului şi cea a accesibilităţii poeziei ermetice vor deveni reperele unui chestionar curent. Cu *Joc secund* intra la 1930 în literatura română pur şi simplu o nouă artă. Chiar dacă poate fi explicată, teoretizată, decodificată, asemenea poezie se va afla mereu înaintea unei întrebări dezarmante prin simplitatea ei: de ce anume trebuie să existe această poezie? Nu întâmplător Vianu concepea pedagogic delimitarea ermetismului de obscuritate. Cu excepţia lui Ion Barbu, toţi marii poeţi români au scris şi o poezie pentru publicul mai larg. Eminescu este astfel cunoscut mai mult din romanţe şi din partea epică a *Scrisorilor,* Blaga din postume, Arghezi şi Bacovia din câteva piese antologice asupra cărora se poate aplica o analiză mai epică. Dar cum să aplicăm la Barbu metodele pedagogice? Căci explicând *După melci* în cheie folclorică, fără a releva şi existenţa unor planuri ascunse ce se referă la ritualuri ancestrale, deschidem o falsă analiză. O poezie de Ion Barbu

scoasă din cadrul ei anume gândit îşi pierde imunitatea la vulgar, şi este în primul rând cazul poemelor din maniera sa balcanică. Poezia "aşa cum pare" nu este reprezentarea de suprafaţă a poeziei adevărate, ci altceva, înscenare şi convenţie. *După melci* este şi poem folcloric numai cât e necesar să se simtă delimitarea de "pastişul folcloric", pe care Barbu îl repudia vehement. Până la *Joc secund* "poetul" este făţiş dublat de un "antipoet", iar poezia se prezintă împreună cu dublul ei tocmai pentru a sugera mai ales că *nu* este ea. Penru a înţelege rostul acestei dublări, trebuie să meditezi, să cunoşti, să locuieşti în acest miraculos edificiu utopic, care este Ion Barbu. Nu numai pentru profan, dar mai ales pentru criticul literar, poezia lui Ion Barbu nu poate fi o lectură ocazională. Nu mai există un alt poet român pe care să trebuiască să-l citeşti de fiecare dată în întregime, poezia cât şi articolele teoretice, cu atât mai mult cu cât întreaga operă literară a lui Barbu este de o restrânsă întindere. Dar nici nu poţi înţelege această poezie înainte de a avea imaginea destinului literar pe cale l-a definit. Literaturi care au poeţi ca Mallarmé sau Ion Barbu sunt literaturi mature. Asta pentru că poetul sentimental sau rapsodul naţional apar pretutindeni dintr-o legitate, pe câtă vreme poetul ermetic nu este cerut de o asemenea legitate, el este o natură autarhică. Gândindu-se la acest lucru, cititorul va vedea mai limpede viaţa şi scrisul implicate direct, inseparabile, într-o operă de construcţie.

Vederea totală a lui Ion Barbu, iată un lucru pe care mulţi critici l-au neglijat. Oricât de amănunţit s-ar aplica un eseu, pe probleme selectate, în cazul acesta trebuie făcută verificarea şi prin întregul creaţiei. De aceea Tudor Vianu rămâne autorul celui mai *adevărat* studiu barbian, întâi şi întâi pentru că a demonstrat în climatul românesc existenţa poetului ermetic. Demonstraţia lui, atât de frumos armonizată, este şi prima încercare de a umaniza profilul unui poet ermetic, ca tip social şi literar, de a deduce, cât permite logica, o evoluţie firească spre ermetism, urmărită la trepte succesive. În ce priveşte alte studii, este util să observăm următorul lucru: expresii ca "orgoliu estetic", "exclusivism în concepţii despre artă", "nemulţu-

mirea de sine", "purism estetic", care circulă cu înţelegerea noastră afirmativă, dacă nu admirativă, s-au aplicat în cazul lui Babru de multe ori prin valorile lor morale. În plan moral, de conduită, "exclusivism" nu poate însemna mai mult decât exagerare a unui comportament. Dar într-o interpretare estetică vorbim de căutări artistice exclusiviste, originale, insolite etc. Diferenţa e de substanţă. Căci Ion Barbu este un cunoscut exclusivist, excluderile sale din ceea ce socotea el că nu este poezie fiind tot atât de importante ca însăşi crearea poeziei. În profesiunile sale de credinţă, el păstrează o consecvenţă cu sine mai cu seamă excluzând, separând, izolând sfera curatei poezii. O asemenea intransigentă atitudine i-a adus numeroase şicane, şi trebuie să-l amintim cel puţin pe Călinescu. În temeiul polemicii lui Barbu cu Arghezi, Călinescu a depistat, cu subtila-i ironie, faptul că, sub un anumit raport, Barbu era şi el un arghezian. Desigur că, atunci când respingea "poezia de pitoresc şi violenţă", Ion Barbu vorbea şi în numele poeziei sale, dar orice om de litere ridică scara principiilor mai mult în numele părerilor şi iluziilor sale generale despre literatură. Importantă în asemenea cazuri este, după mărturisirea poetului, "teoria" — "teoria are şi o valoare pragmatică. O unealtă extrem de subţiată ce se intercalează între noi şi creaţiunea noastră", optică pe care Barbu o accentuează în iureşul polemic din *Poetica domnului Arghezi.* Urmând aceeaşi idee, ar însemna că G. Călinescu a scris, să zicem, articolul *Poezia "realelor"*, în numele propriei sale poezii, şi nu din convingerile sale estetice generale, convingeri şi virtualităţi mai bogate, sau chiar altele, diferite de această poezie.

Creator veşnic nemulţumit cu sine, deşi gomos şi egolatru în alte manifestări, Barbu ilustrează parcă un destin faustic. Contrazicerile sale formale nu fac decât să dramatizeze acest destin, în nici un caz să-l anuleze. De aceea, consider că, într-un articol altfel interesant, Alexandru George a exagerat dezarmonia concepţiilor din scrisul lui Barbu. "Parnasianul, balcanicul, baladistul, ermeticul şi poetul de circumstanţă trăiesc (vai!) în toată perfecta lor autonomie şi nu

comunică în Ion Barbu pe niciunde” *(Semne şi repere)*. Admiţând că în poet se întâlneau, duşmănindu-se, un temperament voluntar, frenetic, cu persoana lucidă a “generosului” gânditor, vedem în această energie polarizată un motiv de statornică nemulţumire, o sursă de nelinişte, aceeaşi, traversând prin toate numitele etape. Pe de altă parte contradicţiile interne ale lui Barbu sunt de genul acelora prin natura lor insoluţionabile, ele contează asemeni unor catalizatori activi, iar funcţionarea lor permanentă dă unitate ambiţiei estetice. Barbu se desprinde din răceala primelor poezii pentru a da o reprezentare mai vie şi mai materială viziunilor sale, dar materialitatea contravine astfel căutării de esenţe. Dilema este nu a lui Barbu, ci a poeziei mari din toate timpurile; unicitatea lui Barbu constând aici în felul cum a trăit pentru nişte idei.

Poetul s-a decis succesiv de la propria sa poezie, tocmai pentru că aceasta, ca imanenţă, ca făptuire, reprezenta în absolut o neadecvare la puritatea principiului. Consecvenţa oircărui scriitor faţă de absolut nu se ţine pe toată durata vieţii sale la aceeaşi tensiune, ea fiind modelată de incidenţe subiective. Ion Barbu a înlăturat însă mai mult decât alţi poeţi români acţiunea slăbiciunilor fireşti, trecând până la urmă, decepţionat şi învins, asemeni lui Rimbaud, într-o altă meserie. Poezia pe care o teoretizează el în numeroasele rânduri — “fiinţa îndelung încercată a Poeziei”, “starea de geometrie şi, deasupra ei, extaza”, “stări absolute ale intelectului şi viziunii”, “lirism absolut” etc. — nu situează decât “o pură direcţie, un semn al minţii”. Consecvenţa sa constă, cum am mai spus, în tăria de a refuza stagnarea şi o anumită poezie în act, oricât de mult s-ar apropia aceasta de stadiul virtual. Refuzurile sale nu sunt însă gesturi gratuite. Pe cât i-a stat în putinţă, Ion Barbu a scris poezia spre care tânjea. Dar el a intrat în acele contradicţii insolubile şi aporetice ale artei din care nu există ieşire. În ce se măsoară importanţa unui scriitor, dacă nu şi prin gradul patimei pe care o pune în a-şi lămuri nepătrunsul artei! [...]

Trebuie să câştigăm într-un fel ochiul mai proaspăt al cititorului

pentru care poezia lui Ion Barbu încă mai este un şoc, cititor care încearcă să-şi explice, aproape spontan, mai omeneşte şi mai firesc, cauzele şi procedeele ermetismului. Spun întâi cauze, şi apoi semnificţaii, în primul rând principiile şi abia după aceea posibilele chei ale cutărui sau cutărui cifru. Dacă vom distinge unitatea conflictuală a poetului, înţelegerea poeziilor în parte va fi mai uşoară. Împrumutând dintr-un eseu de Al. Paleologu o anumită idee, vom recunoaşte şi noi că teama de truisme poate să ducă la cele mai mari aberaţii. Or, la această oră, am impresia că câteva aspecte mai evidente sunt ocolite în mod simptomatic. Dacă am uitat penibilele denigrări dintr-o anumită epocă, dintre care o asemenea ieşire s-a făcut imediat după moartea poetului, ne împiedicăm acum de prea multe referiri docte, prea livreşti şi adiacente. De la misterele Cabalei, literatura cosmogoniilor şi întreaga literatură a misterelor păgâne, citate dintre cele mai felurite se varsă, postum, spre poezia lui Barbu. Se ştie că autorul era mare amator de asemenea literatură, care pe alocuri l-a şi influenţat, dar Barbu este departe de a fi ermetizat glose, numai pentru deliciile unui cod. Un studiu atotcuprinzător despre Ion Barbu ne lipseşte tocmai pentru că există încă prea numeroase interpretări posibile, dar prea compartimentate.

Dinu FLĂMÂND

Prima poezie a lui Ion Barbu [...] *Fiinţă,* devenită apoi *Elan,* a apărut în "Literatorul" lui Macedonski în septembrie 1918. Ea reapare împreună cu alte patru poezii *(Lava, Munţii, Copacul, Banchizele)* în "Sburătorul" în 1919, unde poetul mai publică, în acelaşi an, *Pentru marile Eleusinii, Panteism, Arca, Ţi-am împletit..., Umbra* şi *Dionisiacă,* în 1920, *Nietzsche, Pytagora, Peisagiu retrospectiv, Fulgii, Cucerire, Luntrea, Solie, Când va veni declinul..., Râul, Umanizare* şi *Înfrângere.* Nu toate aceste poezii sunt parnasiene, privesc adică universul exterior impasibil, unele poartă şi mărturisirea unui gând propriu, ajung chiar până la romantismul tiradei. De remarcat că în

Dionisiacă Ion Barbu anticipează pe Blaga din *Paşii profetului,* făcând să răsune chemarea corului menadelor la desfătările bahice: "O, voi, înfiorate noroade, la pământ,/ Zborobiţi centura fiinţei, topiţi-vă cu glia./ Iar peste lutul umed şi trupul vostru frânt,/ Enorm şi furtunatic să freamăte Orgia!"

Curând poetul nu se va mai recunoaşte în aceste versuri nici chiar în splendidul poem *După melci,* publicat în "Viaţa românească", în 1921, în care manierismul, "alchimia limbii" şi "arta combinatorie ezoterică" încep să se întrevadă. Ion Barbu apelează la descântece şi bocet, imaginând un copil atras de miracolul vieţii, trezite, la chemarea magică, înainte de vreme, şi compune un poem de o mare candoare, o capodoperă pe tema inocenţei şi a fragilităţii. Presimţea el că în această direcţie va fi concurat de Arghezi? Cert e că în 1927 Barbu se delimitează de poezia lui Arghezi, după el cultivând genul hibrid al romanului în versuri "unde, sub pretext de confidenţă, sinceritate, disociaţie, naivitate, poţi ridica orice poză la măsura de aur a lirei". Poezia sa se îndreaptă către altceva: "Versul căruia ne închinăm se dovedeşte a fi o dificilă libertate: lumea purificată până a nu mai ogindi decât figura spiritului nostru. Act clar de narcisism". Poezia, citim în versurile liminare ale volumului *Joc secund* din 1930, realitate neptunică şi uranică ("adâncul acestei calme creste") scoasă din durată (ceas) nu mai este imagine a lumii, ci un "mântuit azur", o pură direcţie, un "semn al minţii", un univers aparte, ieşit din transfigurarea celui material printr-un "joc secund", capabil să pună în limină nu zenitul, ci nadirul latent, nu fenomenele, ci esenţele, structurate grupal (autorul, matematician, se serveşte de noţiunea de grup, pusă în circulaţie de Evariste Galois). Cele mai multe poezii din primul ciclu al volumului *Joc secund* pun pe cititor în dificultate nu numai prin limbaj, dar şi prin ceea ce comunică. Barbu e, cum s-a spus, un ermetic, şi nu doar unul de cuvinte, ci de substanţă, cu viziunea unei lumi posibile din perspectiva unităţii. Printre simbolurile lui descoperim pe acela al hermafroditului (Hermes + Afrodita) care reuneşte principiul masculin şi pe cel feminin, şi două moduri

de cunoaştere (cea intelectuală şi cea senzuală) reunite într-o cunoaştere de ordin superior, afectiv— intelectuală, pusă sub semnul Soarelui. Acest proces de solificaţie, *rubedo* (opera la roşu) e figurat plastic în poezia *Izbăvită ardere* ("Curcanii au mutat pe soare şirul/ De gâturi cu nestinşi, cartofii roşii"). În general, poeziile din ciclul *Joc secund* sunt descripţii sintetice, definiţii, precum aceea din poezia *Increat*. Pentru Valéry, universul e un defect în puritatea nefiinţei, pentru Ion Barbu increatul e sinonim cu moartea, înţeleasă ca virtualitate a creaţiei. În *Timbru,* poetul atribuie capacitatea de a cânta nu numai instrumentelor muzicale, imperfecte, ci şi obiectelor, elementelor, speţelor. Totul e să nimereşti expresia, tonul potrivit, superb comparate cu foşnetul apelor mării sau cu imnul paradisiac: "Ar trebui un cântec încăpător, precum/ Foşnirea mătăsoasă a mărilor cu sare./ Ori lauda grădinii de îngeri, când răsare/ Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum."

Cel de-al doilea ciclu, *Uvenderode,* ar corespunde, zic interpreţii, etapei alchimice *albedo* (opera la alb; eliberată de forma corporală). *Riga Crypto şi lapona Enigel* nu are nimic de a face cu *Luceafărul* lui Eminescu. Aici avem o anatomie (voinţă-consfiinţă, instinct-raţiune), pe când în poezia lui Barbu sunt două ipostaze mai curând complementare, Crypto simbolizând latenţa obscură, fricoasă de manifestare, iar Enigel înţelepciunea atotcuprinzătoare (prin urmare, geniul e la Barbu femeie, lucru imposibil în filozofia lui Schopenhauer şi a lui Eminescu). Ipostazele sunt menite să rămână perpetuu despărţite, să nu nuntească, să nu parcurgă cele trei trepte ale cunoaşterii *(Ritmuri pentru nunţile necesare),* singurele care duc finalmente "în cămara Soarelui (Marelui) Nun şi Stea", în stare să ofere absolutul, un "abur verde", nu altceva decât moartea ce face posibilă nemurirea. Un simbol (al naşterii universului după un mit egiptean) e oul din *Oul dogmatic.* El e totodată, "palat de nuntă şi cavou", fiindcă dă naştere şi vieţii şi morţii, dacă nu-l lăsăm în "pacea" lui iniţială, sub regimul increatului: "Că vinovat e tot făcutul/ Şi sfânt, doar nunta, începutul". În *Uvedenrode,* râpă uvidă cu melci, vale a plângerii în

care omul trăieşte după izgonirea din rai, groapă baudelairiană pentru un mort “joyeux”, poetul concepe un imn “la soare”, simbol al principiului integrator al unităţii lumii, sub semnul unei sexualităţi cosmice pure, muzicale, inspirat de fecioara Geraldine: “Gasteropozi!/ Mult limpezi rapsozi,/ Moduri de ode/ Ceruri/ eşarfă/ Antene în harpă:/ Uvedenrode/ Peste mode şi timp/ Olimp!”

Urmează totuşi o cădere în pământul impur, Erosul stingându-se în Thanatos. Anecdoticul e numaidecât exclus în prima poezie din cel de-al treilea ciclu al volumului, *Nastratin Hogea la Isarlâk,* publicat întâi în “Viaţa românească“ (1922). Ciclul *Isarlâk* ar marca întâia treaptă al procesului alchimic, *nigredo* (opera la negru), în care elementului terestru, corporal, i se atribuie o forţă ascunsă, focul primordial, recuperabil prin dizolvare şi închegare. Acea raia himerică “la mijloc de Rău şi Bun”, târgul hilar de “la vreo Dunăre turcească”, unde, printre gâzi şi simigii, Nastratin topeşte, la “jar alb,” in, sunând în cazane, e cetatea “ruptă din coastă de soare”, încremenită în slavă, utopia poetului, raiul său geometric, “vis al dreptei simple”, al creaţiei. Aici îşi primeşte poetul pe derizoriul său argonaut cu pieptar nu de aur, ci de lână verde, semn al degradării şi al putrezirii, căci, într-adevăr, Nastratin Hogea, mereu soitariu, bufon, eşuează cu caicul său la mal, părând, cu fălcile încleştate, ca se autoadevoră: “Pic lângă pic, smalţ negru, pe barba Lui slei,/ Un sânge scurt, ca două mustăţi adăugite,/ Vii, *vecinici,* din gingia prăselelor cumplite/ Albiră dinţii-n pulpă intraţi ca un inel./ *Sfânt trup şi hrană sieşi, Hagi rupea din el.*”

Domnişoara Hus, apelând din nou la sursele fabulosului magic, despre o femeie-liliac, conjurând stelele cu pumnul făcut masor spre a-şi întoarce iubitul devenit strigoi (modelul ei e Pena Corcoduşa din *Craii de Curtea-Veche).* În fine, în *In memoriam* sunt stihuri întru pomenirea unui câine, Fox, dăruit şi crescut la Isarlâk, cetate utopică prin care putem înţelege şi Bucureştii.

Alexandru PIRU